

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ewaluacja zewnętrzna lokalnej strategii rozwoju

Stowarzyszenia „Lasowiacka Grupa Działania”

connected_{_ness}

Warszawa, 2022

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania.

1. Analiza potrzeb mieszkańców regionu, diagnoza obszaru i analiza SWOT połączona z konsultacjami społecznymi pozwoliły na wybór trzech celów ogólnych strategii: Tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze Lasowiackiej Grupy; Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru Lasowiackiej Grupy Działania. Odnowa i rozwój społeczno – gospodarczy obszaru Lasowiackiej Grupy Działania.
2. Realizacja wskaźników zaplanowanych w ramach strategii przebiegała bez większych problemów. Jedynym problematycznym naborem, który wpłynął względnie znacząco na realizację wskaźników, okazał się nabór dotyczący dofinansowania w zakresie rozwijania działalności gospodarczej dla mikroprzedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału rolniczego i gospodarczego LGD, który nie cieszył się zainteresowaniem potencjalnych beneficjentów.
3. Za słuszny w ostatecznym rezultacie należy przyjąć wybór trzech grup defaworyzowanych: osób bezrobotnych, dzieci i młodzieży, osób w wieku 50+ ponieważ w działaniach i w trakcie realizacji taki dobór grup defaworyzowanych nie ograniczył nadmiernie koncepcji projektowych wnioskodawców, a z drugiej strony nadal przyczyniał się do poprawy sytuacji osób wymagających większego wsparcia.
4. Nabory inwestycyjne zostały w dużej mierze zdominowane przez samorządy, które potrafiły bardzo rzetelnie przygotowywać wnioski. Więcej problemów spowodowały nabory grantowe, gdzie beneficjenci wymagali znacznie większego zakresu pomocy indywidualnej z przygotowaniem wniosków.
5. Wpływ działań na turystykę i kulturę był dość ograniczony z uwagi na mniejszy nacisk na środki finansowe przeznaczone na rozwój tych obszarów w obecnej perspektywie. Większy nacisk został położony na przedsiębiorczość, co przełożyło się na wiele różnorodnych projektów realizowanych w tym zakresie.
6. Projekty współpracy w formule obecnej perspektywy zostały ocenione jako dobrze funkcjonujące. Zetknięcie kilku organizacji działających w tożsamy obszarach, ale na innych terenach wymagało pracy organizacyjno-dostosowawczej, ale przekładało się na wzrost doświadczenia i nawiązanie współpracy również w obszarach poza projektowych wśród zaangażowanych grup LGD.
7. Rozwój kapitału społecznego był jednym z ważniejszych celów strategii LGD i w tym zakresie zdecydowanie pozytywnie należy ocenić nawiązanie współpracy przez grupy LGD, ale także pomiędzy władzami poszczególnych gmin, które regularnie prowadziły spotkania i wymieniały się doświadczeniami. Większy nacisk mógłby zostać położony na budowę kapitału społecznego na osi sektora biznesowego i samorządowego, gdyż projekty realizowane w ramach naborów były często zupełnie niepowiązane.
8. Za jeden z najlepszych efektów aktywizacyjnych należy uznać uruchomienie zasobów kapitału ludzkiego drzemiących w Kołach Gospodyń Wiejskich, które realizowały własne inicjatywy dofinansowane względnie wysokimi kwotami pieniędzy. W jednym z naborów w ramach projektów grantowych KGW były beneficjentami w ok. 90%.
9. Funkcjonowanie biura Stowarzyszenia „Lasowiacka Grupa Działania” należy ocenić bardzo dobrze, i to zarówno pod względem działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, jak i doradczych. Zatrudnieni pracownicy wykazują się dość dużą znajomością potrzeb lokalnych społeczności. W sposób prawidłowy przekazywane są informacje o prowadzonych naborach i rozpowszechniane różnymi kanałami, ze szczególnym uwzględnieniem najbardziej efektywnego

kanalu, czyli działań w sieci internetowej (strona internetowa i profil LGD na Facebooku). Duże znaczenie mają także organizowane przez LGD spotkania informacyjno-konsultacyjne.

10. Pandemia nie wpłynęła znacząco na działania podejmowane przez LGD, nie zaburzyła harmonogramów i budżetów w sposób istotny. Jedynie wydarzenia i spotkania organizowane stacjonarnie, przez obowiązujące tymczasowo obostrzenia, nie były w danym czasie (surowych obostrzeń) realizowane.

2. Spis treści.

1. STRESZCZENIE NAJWAŻNIEJSZYCH WYNIKÓW BADANIA.	2
2. SPIS TREŚCI.	4
3. OPIS PRZEDMIOTU BADANIA UWZGLĘDNIAJĄCY CELE I ZAKRES EWALUACJI.	5
4. OPIS METODOLOGII WRAZ Z OPISEM SPOSOBU REALIZACJI BADANIA.	7
5. OPIS WYNIKÓW BADANIA WRAZ Z ICH INTERPRETACJĄ.	8
5.1. OCENA LSR	8
OGÓLNA PREZENTACJA OBSZARU	8
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	12
ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	17
GRUPY DEFAWORYZOWANE	17
TURYSTYKA	22
OPIS CELÓW STRATEGII	23
5.2. REALIZACJA CELÓW STRATEGII	23
5.3. REALIZACJA PLANU DZIAŁANIA (BUDŻET)	28
5.4. PROJEKTY WSPÓŁPRACY	33
5.5. DZIAŁALNOŚĆ BIURA LGD	37
ROZDZIAŁ 6 ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE.	55
6.1. OCENA WPŁYWU NA GŁÓWNY CEL LSR	55
6.2. OCENA WPŁYWU NA KAPITAŁ SPOŁECZNY	55
6.3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	55
6.4. TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	55
6.5. GRUPY DEFAWORYZOWANE	56
6.6. INNOWACYJNOŚĆ	56
6.7. PROJEKTY WSPÓŁPRACY	56
6.8. OCENA FUNKCJONOWANIA LGD	57
6.9. OCENA PROCESU WDRAŻANIA	57
6.10. WARTOŚĆ DODANA PODEJŚCIA LEADER	58
7. PODSUMOWANIE. WNIOSKI I REKOMENDACJE.	59
8. SPIS TABEL I RYSUNKÓW.	61
9. ANEKSY TWORZONE W TOKU REALIZACJI BADANIA.	62

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

Raport jest efektem badania ewaluacyjnego przeprowadzonego przez Spółkę Conectedness przy merytorycznym wsparciu Fundacji Socjometr. Przedmiotem badania była ewaluacja procesu wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność prowadzonego przez Lokalną Grupę Działania w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020.

Spółka Conectedness jest podmiotem, który specjalizuje się między innymi w przygotowywaniu dokumentów ewaluacyjnych i strategicznych, natomiast Fundacja Socjometr jest niezależnym podmiotem specjalizującym się w badaniach społecznych, który spełnia wymogi stawiane ewaluatorom zewnętrznym określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Głównym celem badania ewaluacyjnego było zgromadzenie szerokiego zestawu danych, które pozwalają na wszechstronną ocenę całego procesu przygotowania i wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Kluczową kwestią jest tu z całą pewnością odpowiedź na pytanie czy oceniany dokument strategiczny trafnie diagnozował potrzeby mieszkańców obszaru LGD oraz jego potencjał rozwojowy. Na tej podstawie możliwe jest formułowanie wniosków na temat zakresu ewentualnego wpływu Lokalnej Grupy Działania na rozwój lokalnej społeczności.

Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie wspomnianych powyżej Wytycznych wydanych w 2017 roku przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Skupiały się one w kilku obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze.

Obszary badań oraz przypisane do nich pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
  - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
  - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
  - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
  - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
  - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
  - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
  - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

5. Grupy defaworyzowane
  - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
  - b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
  - c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
6. Innowacyjność
  - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
  - b. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
7. Projekty współpracy
  - a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
  - b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
8. Ocena funkcjonowania LGD
  - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
  - b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
  - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Ocena procesu wdrażania
  - a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
  - b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
  - c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
  - d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
10. Wartość dodana podejścia LEADER
  - a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
  - b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
  - c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
  - d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań, które były poddawane ocenie:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla wnioskodawców (rzeczywistych i potencjalnych) oraz beneficjentów.
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych.
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju.
4. Funkcjonowanie organów LGD.
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej).
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego.

7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR.
8. Realizacja projektów współpracy.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.

Badanie ewaluacyjne zostało przeprowadzone w pierwszej połowie 2022 roku. W jego ramach poddano analizie dwie grupy danych:

1. Dane zastane, w tym:
  - a. dane ze statystyk publicznych,
  - b. dane gromadzone przez Lokalną Grupę Działania w ramach monitoringu,
2. Dane wywołane, w tym:
  - b. dane zebrane za pomocą technik jakościowych,
  - c. dane zebrane za pomocą technik ilościowych.

Dane pochodzące ze statystyk publicznych dostarczyły wysoce obiektywnych informacji na temat zmian na obszarze LGD, które dokonały się w okresie realizacji ocenianej Strategii RLKS. Dane te dotyczyły między innymi zjawisk demograficznych, rynku pracy, lokalnej gospodarki oraz sytuacji społecznej. Wszystkie te dane zostały zaprezentowane w tabelach lub na wykresach. Szczegółowy wykaz ilustracji zawartych w raporcie, który umieszczony jest na jego końcu pozwala na szybkie zapoznanie się z zakresem poddanych analizie danych, które pochodziły z Głównego Urzędu Statystycznego.

Lokalne Grupy Działania gromadzą istotne dane na temat procesu wdrażania Strategii RLKS, które musiały być poddane analizie. Wśród tych danych należy wskazać w szczególności informacje o prowadzonych naborach, dane o postępie rzeczowo-finansowym, wskaźniki realizacji planu komunikacji oraz dane dotyczące doradztwa. Analiza tej kategorii danych zastanych pozwoliła na ocenę skuteczności działań prowadzonych przez LGD oraz wskazała, w których obszarach działalność LGD pokrywała się ze zmianami na obszarze objętym LSR sugerowanymi przez wyniki analizy danych pochodzących z GUS.

Badacze przeprowadzili również badania jakościowe. Obejmowały one wywiady z pracownikami LGD oraz wywiady z przedstawicielami jego organów – Zarządu i organu decyzyjnego (Rady). Rozmowy te odegrały istotną rolę w procesie powstawania raportu. Pozwoliły one na pogłębienie wiedzy na temat przebiegu procesu wdrażania LSR, rozpoznanie problemów pojawiających się w jego trakcie oraz sposobu reagowania na nie przez przedstawicieli Lokalnej Grupy Działania.

W ramach ewaluacji zewnętrznej zbierano także dane ilościowe. Przygotowano dwa kwestionariusze ankiety. Pierwszy z nich kierowany był do mieszkańców obszaru objętego Strategią RLKS, a drugi do beneficjentów wsparcia osób i przedstawicieli organizacji, które realizowały operacje w ramach jej wdrażania. Zastosowano technikę CAWI (*computer-assisted web interview*), co oznacza, że ankieta przeprowadzona została za pomocą platformy internetowej. Za dystrybucję linka do ankiety odpowiedzialni byli pracownicy Lokalnej Grupy Działania.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Ocena LSR

Ogólna prezentacja obszaru

Rysunek 1 Obszar działania LGD

Obszar Lasowiackiej Grupy Działania obejmuje dziewięć gmin północnej części województwa podkarpackiego, należących do dwóch powiatów: stalowowolskiego i tarnobrzeskiego. Na obszarze tym znajdują się trzy gminy miejsko-wiejskie: Baranów Sandomierski, Nowa Dęba i Zaklików oraz sześć gmin wiejskich: Bojanów, Gorzyce, Grębów, Pysznica, Radomyśl nad Sanem i Zaleszany. Łączna powierzchnia gmin przynależących do wskazanego obszaru to 1 270,21 km², na dzień 31 grudnia 2013 roku obszar zamieszkiwało 98 890 osób, co stanowi 4,64 % ogólnej liczby mieszkańców zamieszkujących województwo podkarpackie. Średnio na

1 km² przypada 90,22 mieszkańców, co świadczy o niskim poziomie gęstości zaludnienia opisywanego obszaru. W 2020 roku badania GUS pokazały, że zmianie uległa liczba ludności w poszczególnych gminach. W niektórych gminach odnotowano wzrost liczby ludności w stosunku do roku 2015: Bojanów (o 132), Pysznica (o 685), Zaleszany (o 158), Grębów (o 132) zaś w innych spadek: Radomyśl nad Sanem (o 11), Zaklików (o 178), Baranów Sandomierski (o 258), Gorzyce (o 352), Nowa Dęba (o 513). Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Tabela 1 Ludność w gminach wchodzących w skład LGD

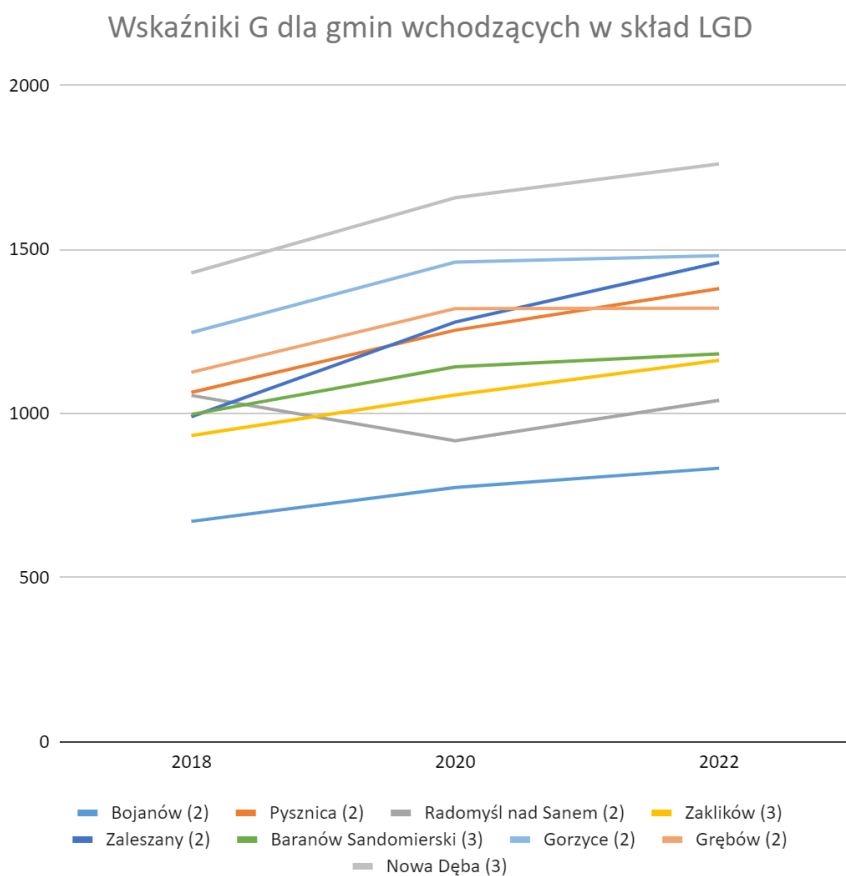
Ludność w gminach wchodzących w skład LGD						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bojanów (2)	7 489	7 504	7 531	7 528	7 602	7 621
Pysznica (2)	10 650	10 822	10 964	11 090	11 194	11 335
Radomyśl nad Sanem (2)	7 342	7 331	7 283	7 327	7 311	7 331
Zaklików (3)	8 675	8 642	8 605	8 580	8 516	8 497
Zaleszany (2)	10 866	10 877	10 852	10 912	10 948	11 024
Baranów Sandomierski (3)	12 028	11 984	11 980	11 909	11 852	11 770
Gorzyce (2)	13 402	13 329	13 292	13 229	13 102	13 050
Grębów (2)	9 878	9 902	9 926	9 959	9 984	10 010
Nowa Dęba (3)	18 403	18 266	18 190	18 139	18 027	17 890

Istotną kwestią są dochody gmin. Obrazują one stan gminy pod względem uzyskiwanych dochodów, co w polskim systemie podatkowym ma bezpośrednie przełożenie na wielkość budżetów pozostających do dyspozycji dla władz samorządowych gminy. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G, stanowiący podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych (z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych) za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy.

W przypadku Stowarzyszenia „Lasowiacka Grupa Działania” badania obejmujące lata 2018, 2020 i 2022 pokazują, że wskaźnik G wzrósł w niemal wszystkich gminach. Wyjątkiem jest tutaj jedynie gmina Radomyśl nad Sanem, która odnotowała niewielki spadek. Pokazuje to, że wzrost gospodarczy odnotowywany w całym kraju na przestrzeni ostatnich lat miał swój wpływ pozytywny również na zdolności dochodowe gmin obszaru badanego. Szczegóły obrazuje poniższa tabela i wykres:

Tabela 2 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD

Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD			
	2018	2020	2022
Bojanów (2)	671,36	774,7	833,29
Pysznica (2)	1064,06	1253,66	1380,43
Radomyśl nad Sanem (2)	1054,86	917,07	1039,91
Zaklików (3)	932,64	1056,78	1161,67
Zaleszany (2)	989,97	1278,36	1459,63
Baranów Sandomierski (3)	997,2	1142,44	1181,44
Gorzyce (2)	1246,51	1461,32	1480,83
Grębów (2)	1125,31	1319,72	1320,62
Nowa Dęba (3)	1428,07	1657,1	1760,01

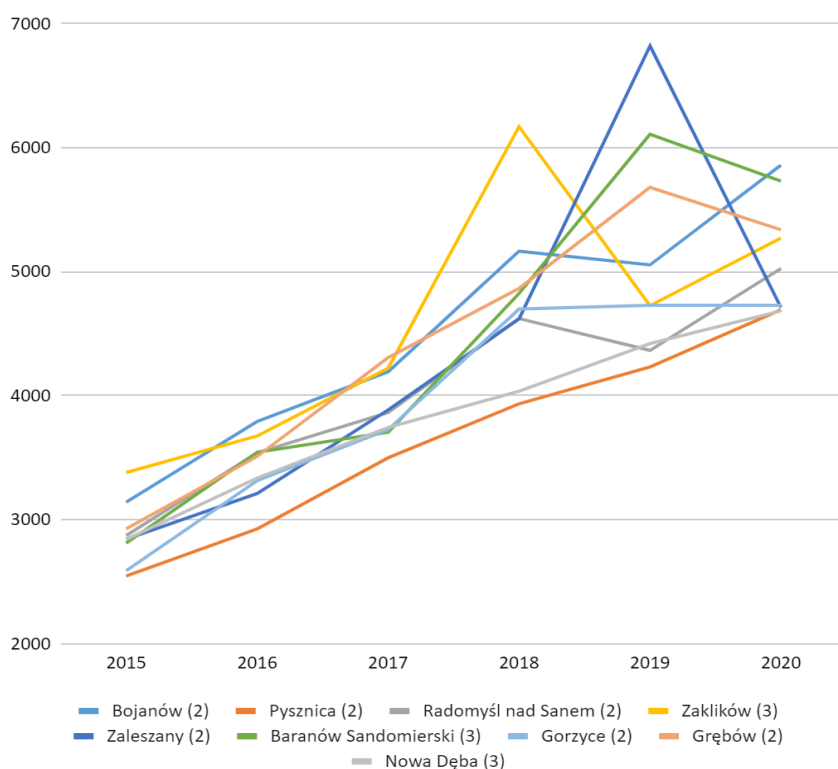
Rysunek 2 Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD

W celu uzyskania pełnego obrazu na temat kondycji finansowej gmin należy również przeanalizować ich wydatki. W latach 2015 – 2020 we wszystkich badanych gminach daje się odnotować duży trend wzrostowy, z niewielkimi wahaniami. Wydatki gmin zbliżyły się do niemal dwukrotnego podwojenia biorąc pod uwagę stan wyjściowy z roku 2015 i stan z roku 2020. Największe wydatki w roku 2020 odnotowała gmina Bojanów, najmniejsze zaś gmina Nowa Dęba. Warto odnotować również bardzo duże wydatki poniesione przez gminę Zaleszany oraz gminę Baranów Sandomierski w roku 2019, które spowodowały konieczność dużego spadku wydatków w roku 2020. Szczegóły obrazuje poniższa tabela oraz wykres przedstawiające wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Tabela 3 Wydatki gmin na 1 mieszkańca

Wydatki gmin na 1 mieszkańca						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bojanów (2)	3 142,11	3 792,22	4 192,30	5 164,24	5 053,89	5 858,58
Pysznica (2)	2 546,39	2 925,70	3 499,04	3 934,72	4 230,64	4 692,71
Radomyśl nad Sanem (2)	2 872,57	3 539,70	3 864,12	4 621,37	4 364,70	5 024,54
Zaklików (3)	3 380,57	3 674,91	4 221,39	6 167,49	4 726,18	5 269,68
Zaleszany (2)	2 843,43	3 210,97	3 884,14	4 619,36	6 820,06	4 711,80
Baranów Sandomierski (3)	2 811,83	3 543,35	3 705,27	4 823,56	6 107,17	5 729,90
Gorzyce (2)	2 589,12	3 314,54	3 725,84	4 697,84	4 728,14	4 729,14
Grębów (2)	2 926,07	3 509,53	4 307,22	4 864,13	5 679,39	5 337,97
Nowa Dęba (3)	2 841,85	3 336,16	3 743,84	4 034,98	4 419,92	4 683,55

Wydatki gmin na 1 mieszkańca

Rysunek 3 Wydatki gmin na 1 mieszkańca

Tabela 4 Wybrane dane gmin wchodzących w skład LGD

Gmina	Wybrane dane gmin wchodzących w skład LGD			
	Dochody własne na 1 mieszkańca	Środki w budżecie gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych [zł] na 1 mieszkańca	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności
Bojanów (2)	1 331,35	200,18	5 852,43	554,00
Pysznica (2)	1 847,41	49,33	4 657,52	816,00
Radomyśl nad Sanem (2)	1 448,14	22,95	5 013,58	734,00
Zaklików (3)	2 165,80	52,69	5 277,12	650,00
Zaleszany (2)	2 049,20	256,07	4 694,71	756,00
Baranów Sandomierski (3)	2 127,89	548,26	5 744,51	709,00
Gorzyce (2)	1 969,82	96,81	4 740,37	730,00
Grębów (2)	1 598,62	278,46	5 341,70	643,00
Nowa Dęba (3)	2 801,99	25,03	4 705,28	747,00

Przedsiębiorczość

Lokalna Strategia Rozwoju wskazywała na silne uzależnienie, w kontekście gospodarczym, obszaru od sektora rolniczego i przemysłowego oraz powiązanie rozwoju obszaru z rozwojem dużych miast na jego terenie – Sandomierza, Tarnobrzegu, Stalowej Woli i Niska. LSR wskazywała, że gminy wchodzące w skład LGD stanowią istotne zaplecze gospodarcze, szczególnie w odniesieniu do kapitału ludzkiego dla tych większych miast, czego dowodem była aktywność zawodowa mieszkańców skupiona właśnie w wymienionych miastach. LSR zauważyła, że w latach 2007-2013 dał się zaobserwować trend wzrostowy w zakresie przedsiębiorczości na badanym obszarze, przejawiający się wzrostem wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców – wskaźnik wzrósł z 87,2 do 93,3. W 2013 r. wszystkich osób prowadzących działalność gospodarczą na obszarze LGD było 4799, co stanowi 4,8% mieszkańców tego terenu.

Analizując kwestię osób pozostających aktywnymi zawodowo, pracującymi mieszkańcami gmin w latach 2015 – 2020 we wszystkich badanych gminach daje się odnotować wzrost liczby osób pracujących ogółem jak i w zakresie pracujących mężczyzn i pracujących kobiet.

Tabela 5 Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Bojanów (2)	295	322	100	103	195	219
Pysznica (2)	542	706	224	353	318	353
Radomyśl nad Sanem (2)	438	552	194	254	244	298
Zaklików (3)	865	937	490	527	375	410
Zaleszany (2)	644	746	206	370	438	376
Baranów Sandomierski (3)	1 262	1 319	586	659	676	660
Gorzyce (2)	3 105	3 305	2 207	2 291	898	1 014
Grębów (2)	835	766	352	293	483	473
Nowa Dęba (3)	4 640	5 304	2 805	3 119	1 835	2 185

Kolejną kwestią wymagającą analizy w zakresie aktywności zawodowej jest liczba osób bezrobotnych. W LSR zwracano uwagę na kwestię spadku liczby osób pozostających nieaktywnymi zawodowo i zarejestrowanymi bezrobotnymi, czego wytłumaczeniem miała być rosnąca aktywność mieszkańców jak i emigracje części osób poszukujących pracy za granicę. Trend ten można uznać za zachowany, analizując dane dla lat 2015 i 2020 widać wyraźnie, że w każdej gminie nastąpił wyraźny spadek liczby osób bezrobotnych. Największym spadkiem o 4 pp. może pochwalić się gmina Zaklików, ale spadki niemal 50% zostały odnotowane w większości gmin badanego obszaru. Trend ten był obecny również przy danych dotyczących pracujących podzielonych ze względu na płeć – nastąpił wyraźny spadek osób bezrobotnych w obu kategoriach. Tutaj również największym sukcesem może pochwalić się gmina Zaklików, która wśród bezrobotnych kobiet odnotowała spadek o niemal 5 punktów procentowych (z 10,3 do 5,4). Warto również zwrócić uwagę na fakt, że we wszystkich badanych gminach proporcjonalnie więcej kobiet pozostaje bezrobotnymi niż mężczyzn, co może wskazywać na przynależność tej grupy wymagającej szczególnego wsparcia. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Tabela 6 Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD (%)					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Bojanów (2)	6,9	4,0	6,1	3,6	7,7	4,5
Pysznica (2)	5,2	3,2	5,0	2,8	5,5	3,6
Radomyśl nad Sanem (2)	6,6	3,9	5,7	3,6	7,6	4,3
Zaklików (3)	8,5	4,5	6,9	3,7	10,3	5,4
Zaleszany (2)	6,1	4,4	5,0	4,0	7,5	4,9
Baranów Sandomierski (3)	7,7	5,7	7,1	5,0	8,5	6,5
Gorzyce (2)	6,4	5,5	4,9	4,6	8,1	6,6
Grębów (2)	8,6	5,6	7,8	4,8	9,5	6,5
Nowa Dęba (3)	7,3	4,6	6,4	3,9	8,2	5,4

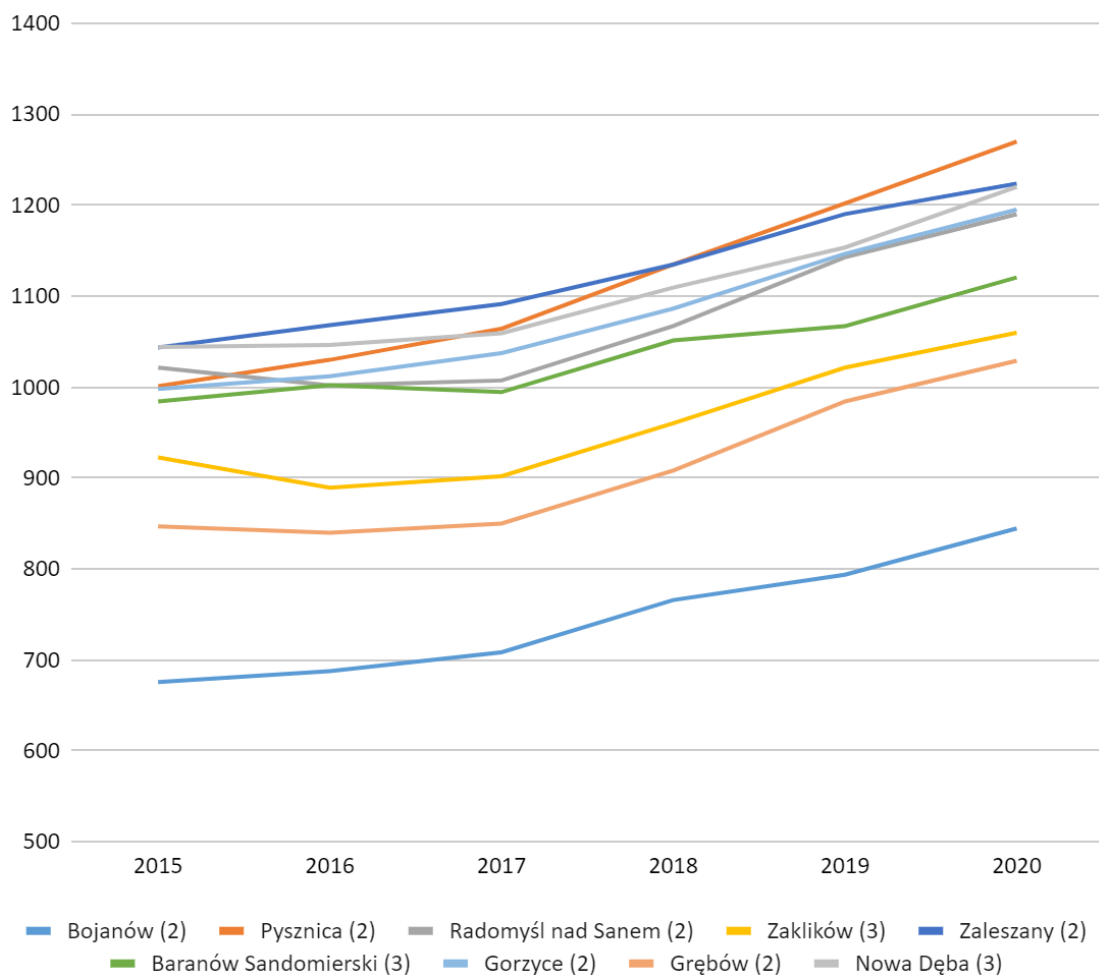
Istotnym wskaźnikiem dostarczającym danych do analizy zagadnienia przedsiębiorczości mieszkańców gmin jest kwestia liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym. Badając okres 2015-2020 daje się zauważyć trend wzrostowy, wskaźnik wyraźnie rośnie w każdej gminie – z niewielkimi odchyleniami od trendu obserwowanymi na przykład w roku 2016 w gminie Zaklików, gdzie nastąpił spadek wskaźnika z 922,50 do 889,40. Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych odnotowała w roku 2020 gmina Pysznica notując wynik na poziomie 1 269,90 podmiotów na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym. Szczegóły widoczne są na poniższym wykresie i tabeli.

Tabela 7 Podmioty w rejestrze REGON

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bojanów (2)	675,50	687,60	708,30	765,80	793,60	844,50
Pysznica (2)	1 001,00	1 029,90	1 064,10	1 134,70	1 201,80	1 269,90
Radomyśl nad Sanem (2)	1 021,40	1 001,70	1 007,20	1 067,10	1 142,80	1 190,00

Zaklików (3)	922,50	889,40	902,00	960,30	1 021,40	1 059,70
Zaleszany (2)	1 043,50	1 068,00	1 091,30	1 134,60	1 190,20	1 223,60
Baranów Sandomierski (3)	984	1 002,00	994,4	1 051,20	1 066,80	1 120,50
Gorzyce (2)	997,8	1 011,90	1 037,20	1 086,20	1 146,60	1 195,10
Grębów (2)	846,9	839,9	849,9	908,2	984,2	1 028,90
Nowa Dęba (3)	1 043,90	1 046,10	1 059,10	1 109,30	1 153,40	1 220,00

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym

Rysunek 4 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

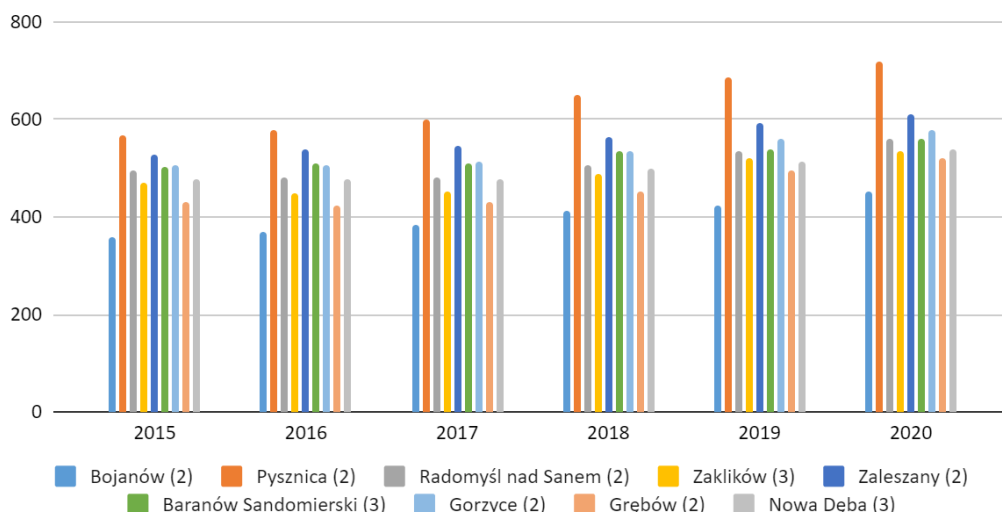
Odrębny wskaźnik prowadzony jest dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, z uwagi na inną formę prawną tego typu działalności. Metodologicznie wskaźnik bazuje na odniesieniu do 10 tys. mieszkańców. W badanych gminach również w zakresie tego wskaźnika daje się zidentyfikować wyraźny trend wzrostowy. W tym zakresie również gmina Pysznica może pochwalić się najwyższym wynikiem – 717,00 osób prowadzonych działalność na 10 tys. mieszkańców.

Warto zwrócić uwagę na zagrożenia jakie w LSR wskazywano jako jedne z kluczowych zagrożeń wpływających na sektor przedsiębiorstw badanego obszaru. Zwracano uwagę na wzrost obciążeń fiskalnych dla firm, dotyczących zwłaszcza mikro i małych działalności oraz na kwestię zbyt restrykcyjnych, skomplikowanych i niejasnych uregulowań prawnych. Pomimo wzrostu wskaźników opisujących przedsiębiorczość w analizowanych gminach nie da się wykluczyć, że zagrożenia te przełożyły się na spowolnienia wzrostu i w rezultacie mniejszy jego wzrost niż potencjalnie było to możliwe.

Tabela 8 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bojanów (2)	357	369	384	412	422	453,00
Pysznica (2)	568	580	601	650,00	685,00	717,00
Radomyśl nad Sanem (2)	494	480	482	508	536	561
Zaklików (3)	471	448	451	487	519	535,00
Zaleszany (2)	527	538	546	565	593	612,00
Baranów Sandomierski (3)	502	509	509	534	537	559
Gorzyce (2)	507	508	514	535,00	560,00	578,00
Grębów (2)	429	422	430	453	495	521
Nowa Dęba (3)	479	476	478	499	512	539

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców

Rysunek 5 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Organizacje pozarządowe

Na obszarze LGD działa wiele różnorodnych organizacji pozarządowych. Według badań na które zwrócono uwagę w LSR największy udział organizacji pozarządowych przypada na gminę Nowa Dęba (18,5%), następnie Gorzyce (15,5%) i Zaleszany (15,2%). Najmniej organizacji pozarządowych działało w Zaklikowie (6,4%), Grębowie (7%) i Pysznicy (7%). Dominującym obszarem aktywności społecznej rozumianym jako liczbę organizacji pozarządowych działających w tym obszarze był sport angażujący niemal jedną trzecią wszystkich NGO-sów na tych terenach. Pozostałe skupione były między innymi na wspieraniu działalności lokalnej, edukacji, i innych. Jako szczególnie niską odnotowano liczbę klubów seniora, których funkcjonowało zaledwie 3. Podobnie niska liczba dotyczyła również kół gospodyń wiejskich, ale wynikało to w dużym stopniu z kwestii braku sformalizowania (rejestracji) takich kół. Jako słabą stroną obszaru LGD wskazywano na zbyt małą liczbę przedsięwzięć kierowanych do lokalnych społeczności, mających charakter integracyjny. Pomimo tego, dał się odnotować wyraźny popyt na takie inicjatywy - lokalna społeczność chętnie i licznie uczestniczyła w organizowanych przedsięwzięciach i imprezach okolicznościowych, bezpośrednio angażując się w realizowane działania, na przykład poprzez przygotowanie wieńców dożynkowych, występów zespołów ludowych, dziecięcych i teatralnych, sportowych.

Grupy defaworyzowane

LSR badanej LGD zidentyfikowało na podstawie własnych badań ankietowych i konsultacji trzy podstawowe grupy defaworyzowane:

- osoby bezrobotne, w tym matki powracające na rynek pracy i osoby o niskim wykształceniu pozostające bez pracy,
- dzieci i młodzież,
- osoby w wieku 50+.

Warto zwrócić uwagę na kwalifikację dzieci i młodzieży jako grup defaworyzowanej co wyjaśniono poprzez zbadanie oferty zajęć edukacyjnych i możliwości rozwoju skierowanych do tej grupy. Przeanalizowana oferta została uznana za posiadającą liczne wady: zbyt mały wachlarz oferowanych zajęć, często niska ich jakość czy też w praktyce trudno dostępna przez kwestie związane z koniecznością dojazdu.

Zwrócono również uwagę na kwestię samoorganizacyjnego charakteru działań skierowanych do osób w wieku 50+, które to zazwyczaj pozbawione są wsparcia instytucjonalnego czy też środków finansowych umożliwiających działalność i w rezultacie większość działań jest organizowana przez samych seniorów w formie klubów seniora czy kół gospodyń wiejskich.

Analizując kwestię wieku ludności zamieszkującej obszar LGD należy wskazać, że we wszystkich gminach największą grupą ludności były osoby w wieku produkcyjnym zarówno w roku 2015 jak i w 2020. Istotne jest jednak to, że dały się zaobserwować spadki liczby ludności w wieku produkcyjnym w tym okresie: w gminie Radomyśl nad Sanem, Zaklików, Zaleszany, Baranów Sandomierski, Gorzyce, Nowa Dęba. Świadczy to o tym, że coraz bardziej zmniejsza się liczba osób mogących być aktywnymi zawodowo, dotyczy to niemal wszystkich gmin na obszarze LGD. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w badanym pięcioletnim okresie zanotowała znacznie mniejsze zmiany, jednak daje się zaobserwować trend spadkowy również w tej grupie. Wyjątkiem była jedynie gmina Pyszniça, która odnotowała

wzrost (z 1909 na 1920). Ostatnia analizowana grupa ludności, czyli osoby w wieku poprodukcyjnym notuje wyraźny wzrost liczebności co jest potwierdzeniem od lat diagnozowanej sytuacji w Polsce tj. starzenia się społeczeństwa. W każdej gminie nastąpił wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, co wobec spadków w grupach pozostałych (ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym) świadczy o postępującym procesie starzenia się społeczeństwa również na terenie badanych gmin. Problemy tej grupy społecznej stają się coraz bardziej istotne co potwierdza przyjęcie w LSR tej grupy jako grupy defaworyzowanej.

Tabela 9 Ludność gmin według grup wiekowych

Gmina	Ludność gmin w wieku:					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Bojanów (2)	1 467	1 396	4 915	4 997	1 107	1 228
Pysznica (2)	1 909	1 920	6 983	7 284	1 758	2 131
Radomyśl nad Sanem (2)	1 305	1 258	4 670	4 521	1 367	1 552
Zaklików (3)	1 485	1 437	5 442	5 209	1 748	1 851
Zaleszany (2)	2 024	1 991	6 852	6 808	1 990	2 225
Baranów Sandomierski (3)	2 101	1 895	7 683	7 452	2 244	2 423
Gorzyce (2)	2 444	2 264	8 659	7 974	2 299	2 812
Grębow (2)	1 892	1 842	6 199	6 259	1 787	1 909
Nowa Dęba (3)	2 990	2 743	11 840	10 951	3 573	4 196

W zakresie migracji ludności wskaźniki przedstawiają się dość zróżnicowanie dla gmin wchodzących w skład LGD, jednak daje się zauważyć niewielką dominację ujemnego salda migracji oraz wyjątkowość gminy Pysznica, która odnotowywała corocznie największe pozytywne saldo migracji. W LSR wskazywano na zagrożenie migracji ludności do większych miast oraz wyjazdów zagranicznych, czego potwierdzeniem może być ujemny wskaźnik salda migracji ludności na analizowanym obszarze w ponad połowie badanych gmin.

Tabela 10 Saldo migracji

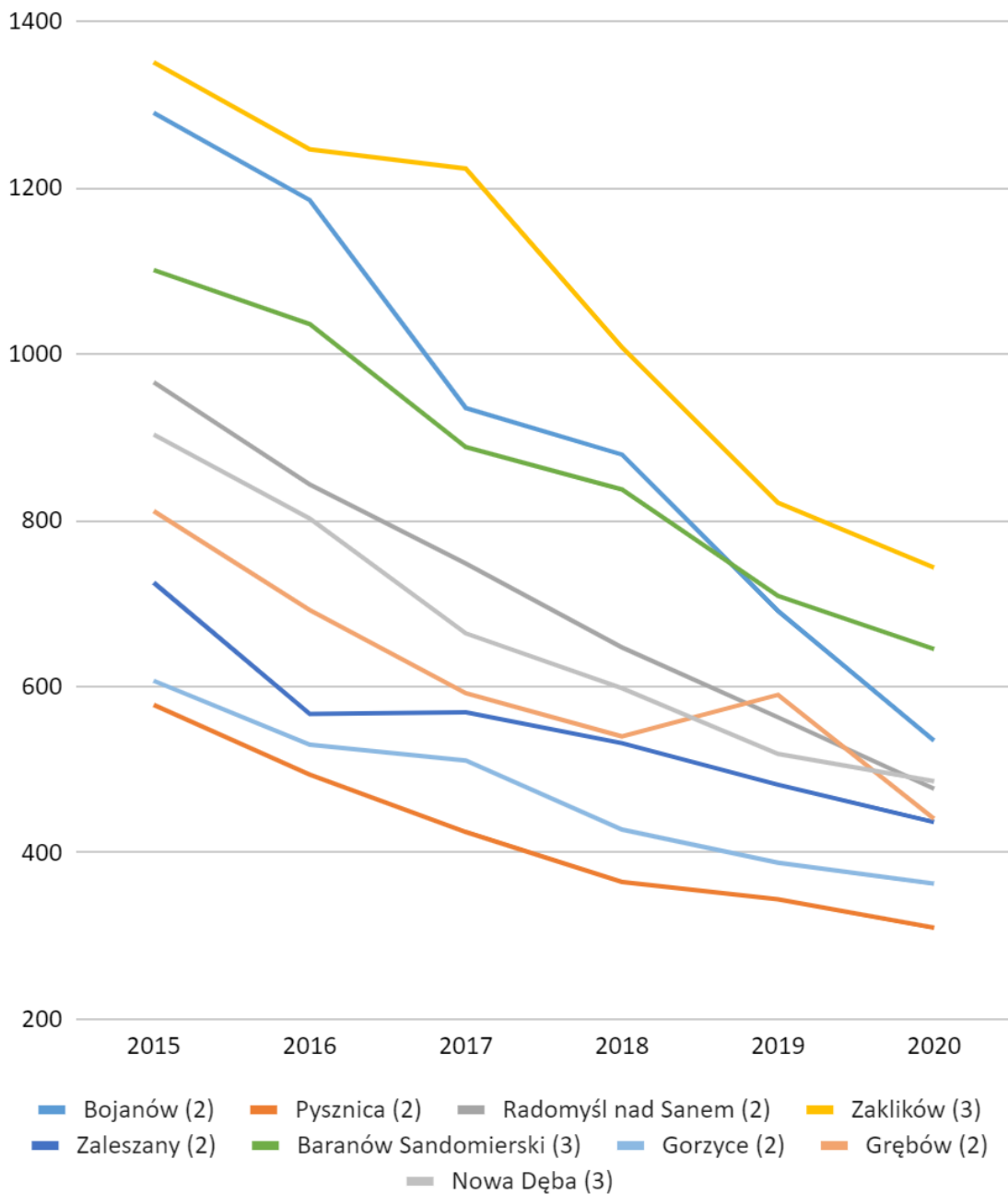
Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD					
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019	2020
Bojanów (2)	26	35	-15	48	13
Pysznicza (2)	175	133	144	124	129
Radomyśl nad Sanem (2)	-8	-6	15	2	3 ^z
Zaklików (3)	-25	10	7	-4	-8
Zaleszany (2)	27	49	40	20	77
Baranów Sandomierski (3)	-10	-25	-66	-31	-52 ^z
Gorzyce (2)	-79	-74	-80	-103	-68
Grębow (2)	10	18	30	26	60
Nowa Dęba (3)	-60	-61	-81	-68	-30

Liczba osób korzystających z środowiskowej pomocy społecznej w 2013 roku wynosiła 11470, co stanowiło 11,6% ogółu mieszkańców tego terenu. W latach 2015- 2020 dał się zaobserwować jednoznaczny, obecny we wszystkich gminach trend spadkowy. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej wyraźnie zmniejszała się rok do roku. Biorąc pod uwagę analizowany okres 2015-2020 w niektórych gminach dało się zauważyć ponad 50% spadki. Jest to wyraźne odstępstwo od lat 2009-2013 analizowanych w LSR, w których to liczba ta pozostała na względnie stałym poziomie.

Tabela 11 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bojanów (2)	1 290	1 185	935	879	691	535
Pysznica (2)	578	494	425	365	344	310
Radomyśl nad Sanem (2)	966	843	748	647	563	477
Zaklików (3)	1 351	1 246	1 223	1 008	821	743
Zaleszany (2)	725	567	569	532	482	437
Baranów Sandomierski (3)	1 101	1 036	888	837	709	645
Gorzyce (2)	607	530	511	428	388	363
Grębów (2)	811	692	592	540	590	441
Nowa Dęba (3)	903	802	664	598	519	486

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Rysunek 6 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

W latach 2015 – 2020 nastąpił wyraźny wzrost aktywności zawodowej kobiet. W każdej gminie odnotowano spadek liczby osób bezrobotnych będących kobietami, w gminie Zaklików największy - gmina odnotowała spadek liczby kobiet bezrobotnych o niemal 5 punktów procentowych (z 10,3 do 5,4). Nie można jednak nie zauważyć, że nadal bezrobocie wśród tej grupy społecznej jest wyższe niż wśród mężczyzn, we wszystkich badanych gminach.

Turystyka

W LSR wskazano na istotny potencjał analizowanego obszaru w zakresie ruchu turystycznego głównie przez obecność ciekawego otoczenia środowiskowego oraz krajobrazowego czego dowodem była rozwijająca się turystyka przyrodnicza umożliwiającą obserwację zwierząt i natury między innymi na obecnych na terenie LGD obszarów chronionych. Ponadto zainteresowanie turystów budziła również turystyka kulturowa opierająca się na organizowanych na terenie analizowanych gmin przedsięwzięciach i wydarzeniach kulturalnych – festiwalach, festynach i innych. W LSR zwrócono jednak uwagę na fakt dość przeciętnych walorów turystycznych w porównaniu z głównymi turystycznymi regionami kraju – Bieszczadami, górami czy morzem. Postawiono w konsekwencji diagnozę, iż region działalność turystyczną może traktować jedynie jako poboczną, a nie cel główny rozwoju ekonomicznego. Zwrócenia uwagi wymaga jednak fakt, iż w regionie obecne są duże obszary leśne, obszary chronione i cenne przyrodniczo, które w LSR zostały wskazane jako słabo wykorzystywane do celów turystycznych.

Analiza obiektów udostępniających noclegi dla turystów w latach 2016, 2018 i 2020 pokazuje, że na terenie gmin obszaru LGD istnieje bardzo mało tego typu obiektów i w trakcie badanego okresu liczba ta nie wykazywała większych zmian. W niektórych gminach w ogóle nie istniały tego typu obiekty noclegowe. Szczegóły prezentuje poniższa tabela:

Tabela 12 Turystyczne obiekty noclegowe

Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat			
Nazwa gminy/rok	2016	2018	2020
PODKARPACKIE	582	642	609
Bojanów (2)	0	0	1
Radomyśl nad Sanem (2)	2	2	2
Zaklików (3)	0	0	1
Baranów Sandomierski (3)	5	7	7
Gorzyce (2)	1	1	1
Nowa Dęba (3)	4	4	4
Pysznica (2)	0	0	0
Zaleszany (2)	0	0	0
Grębów (2)	0	0	0

Opis celów strategii

Analiza potrzeb mieszkańców regionu, diagnoza obszaru i analiza SWOT połączona z konsultacjami społecznymi pozwoliły na wybór trzech celów ogólnych strategii:

- I. Tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze Lasowiackiej Grupy Działania.

W ramach tego obszaru zaplanowano działania na rzecz powstawania i rozwoju sektora usług, rozwój mikro i małej przedsiębiorczości z wykorzystaniem innowacji, rozwój turystyki przyjaznej środowisku oraz wspieranie produkcji opartej na lokalnych zasobach.

- II. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru Lasowiackiej Grupy Działania.

W ramach tego celu sformułowano również cele szczegółowe, czyli wzrost aktywności społecznej sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz podnoszenia jakości społecznej, sportowo – rekreacyjnej, kulturalnej, edukacyjno-oświatowej i materialnej życia mieszkańców obszaru LGD oraz poprawa bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez zastosowanie niezbędnych elementów infrastruktury

- III. Odnowa i rozwój społeczno – gospodarczy obszaru Lasowiackiej Grupy Działania.

Ten cel został uszczegółowiony poprzez położenie nacisku na poprawę stanu infrastruktury publicznej na rzecz rozwoju usług społecznych kulturalnych, edukacyjno-oświatowych, opiekuńczych i rekreacyjnych; wspieranie działań sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz realizacji inwestycji lub inicjatyw służących ochronie środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu; wspieranie działań sektora pozarządowego i samorządowego na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego z wykorzystaniem zasobów turystycznych, przyrodniczych i kulturowych obszaru LGD oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznej na rzecz aktywnego jej wykorzystywania przez społeczeństwo obszaru LGD.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach LSR kierowane były do mikro i małych przedsiębiorców, osób z grup defaworyzowanych jak bezrobotni oraz do wszystkich mieszkańców LGD. Ich cele były zgodne z obranymi celami ogólnymi oraz szczegółowymi strategii. Zauważyć dała się spójność problemów i zagrożeń zarysowywanych w LSR z jej celami, zwłaszcza w zakresie istotnego nacisku na rozwój przedsiębiorczości, pomoc grupom defaworyzowanym oraz wykorzystanie potencjału naturalnego i turystycznego obszaru LGD.

5.2. Realizacja celów strategii

Przechodząc do realizacji celów strategii warto wspomnieć o historii zmian LSR. Zmiany nie były poważne, dotyczyły kwestii oszczędności środków bądź przyznanej jednorazowo premii za osiągnięcie wysokich wskaźników. Konieczne były również zmiany porządkowe związane ze zmianą adresów siedziby. Diagnozy i elementy esencjonalne w LSR nie podlegały zmianom.

Ocena postępu rzeczowo-finansowego pozwala sprawdzić pierwsze efekty wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Ewaluacja jest możliwa dzięki danym dotyczącym wskaźników wartości produktu, przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć na etapie tworzenia LSR. Umiejętny dobór wskaźników zwiększa możliwość dobrej orientacji w realizowaniu celów szczegółowych. Realizacja postępu rzeczowego przebiegała zgodnie z założeniami, bez większych i istotniejszych problemów. Szczególne zainteresowanie było widać w zakresie programów dotyczących działalności gospodarczej – powstających nowych firm jak

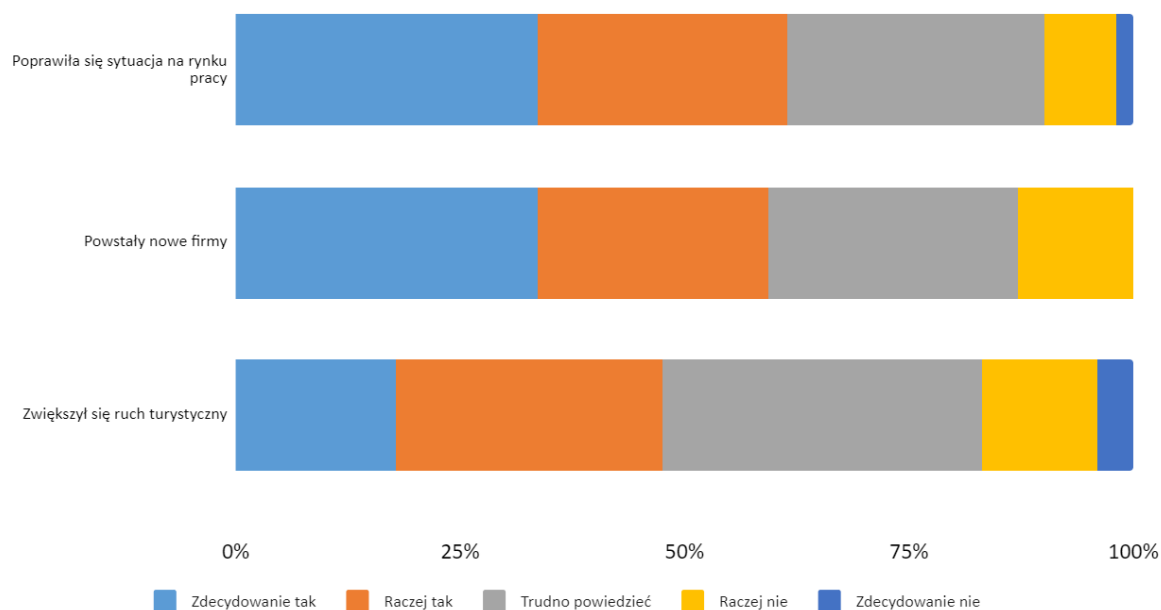
i możliwości rozwoju już funkcjonujących przedsiębiorstw. Nabory grantowe również cieszyły się dużym zainteresowaniem, jednak jakość składanych w nich wniosków była bardzo zróżnicowana i wnioskodawcy często wymagali pomocy przy ich opracowywaniu.

Naborów w LGD podczas badanej perspektywy było ogłaszanych bardzo dużo. Informacje o naborach były komunikowane zgodnie z planem komunikacji między innymi za pośrednictwem strony internetowej LGD, gdzie były udostępniane wszystkie szczegółowe informacje oraz dokumenty. Ponadto wykorzystywane były za każdym razem strony www JST oraz social media, które stanowiły istotny kanał dotarcia do odbiorców działań LGD. Projekty inwestycyjne cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem z uwagi na ich szczególnie dopasowanie do potrzeb lokalnych ustalonych na etapie przygotowywanie strategii i planu działania. Nabory na projekty inwestycyjne cieszyły się szczególnym zainteresowaniem samorządów, które stanowiły większość wnioskodawców w tym zakresie. Co do zasady wszystkie nabory znajdowały swoich beneficjentów, jedyny problematyczny nabór to nabór związany z celem szczegółowym I.4 Wspieranie produkcji opartej na lokalnych zasobach, który docelowo miał służyć rozwijaniu działalności produkcyjnych opartych o lokalne zasoby, jednak pomimo czterokrotnego ogłaszania naboru nie znalazł zainteresowanych – w związku z tym konieczne było przesunięcie środków na inne cele.

Badania w zakresie zarówno planu komunikacji i jego efektywności jak i samych zmian odnotowanych przez lokalną społeczność zostały przeprowadzone metodą badań ankietowych. W kwestii zmian w zakresie przedsiębiorczości przebadano grupę 101 osób, które wskazywały jakie zmiany zaszły w obszarze przedsiębiorczości w ciągu ostatnich 5 lat, wybierając poszczególne zmiany z sugerowanych. Zwrócenia uwagi wymaga fakt, że zdecydowana większość osób dostrzegła pozytywne zmiany w zakresie przedsiębiorczości. Ponad 50% ankietowanych uważa, że poprawiła się sytuacja na rynku pracy, niemal tyle samo zwróciło uwagę na pojawienie się nowych firm. Również zwiększenie ruchu turystycznego zostało odnotowane przez ponad 45% ankietowanych. Szczegóły obrazuje poniższy wykres.

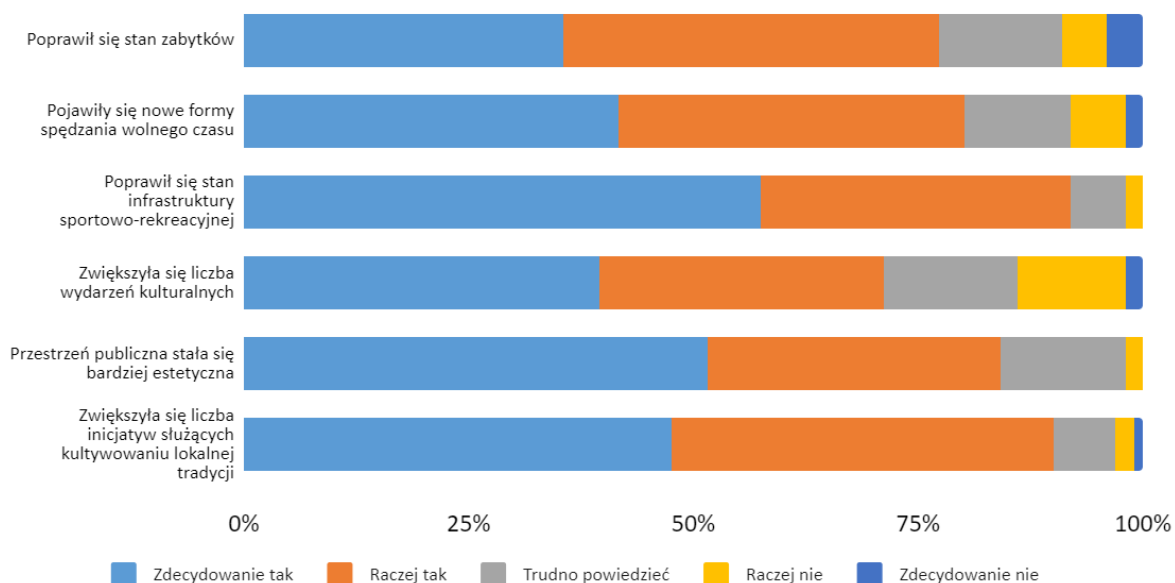
Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszyły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany? (N=101)

Rysunek 7 Ocena zmian w gminach

W zakresie kultury i rekreacji zastosowano również metodę ankietową obejmującą 101 osób badanych. Zwraca uwagę fakt przytłaczającej większości osób (odpowiedzi zdecydowanie tak i raczej tak), które dostrzegły pozytywne zmiany. Najwięcej osób wskazywało na poprawienie się stanu infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, ale również pojawienie się nowych form spędzania wolnego czasu czy też bardziej estetyczną przestrzeń publiczną. Szczegóły obrazuje poniższy wykres.

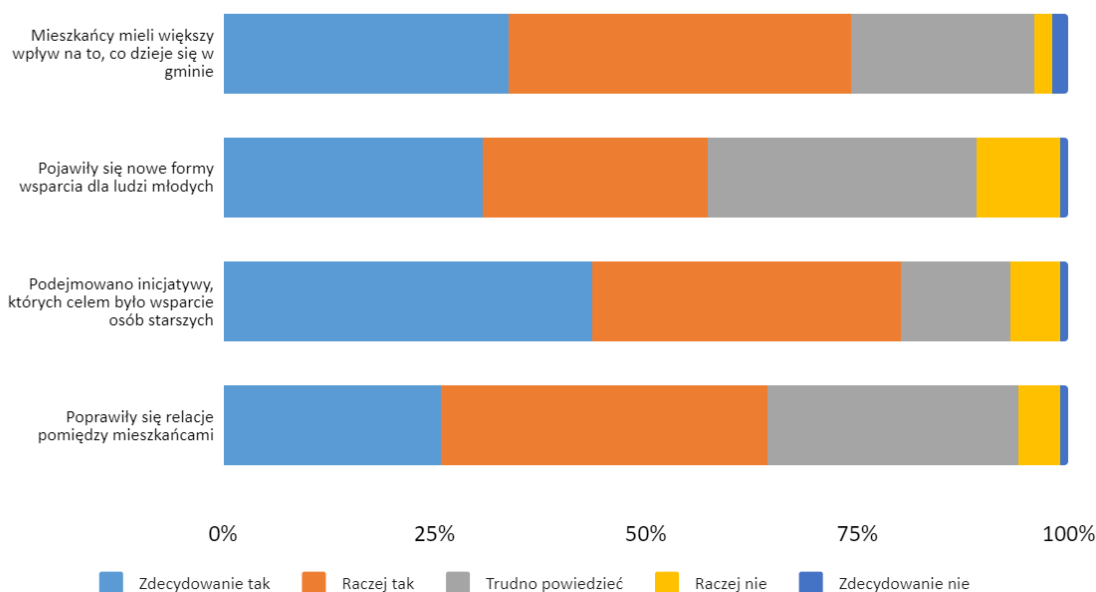
Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany? (N=101)

Rysunek 8 Ocena zmian w gminach w zakresie kultury i rekreacji

Grupa 101 ankietowanych odpowiadała również na pytania dotyczące zmian w zakresie aktywizacji i kapitału społecznego. Niemal 80% ankietowanych dostrzegło, że pojawiły się liczne inicjatywy ukierunkowane na osoby starsze, a mieszkańcy mieli większy wpływ na to co się dzieje w gminie. Dostrzeżone zostały również nowe formy wsparcia dla osób młodych oraz poprawienie relacji między mieszkańcami. Szczegóły na poniższym wykresie:

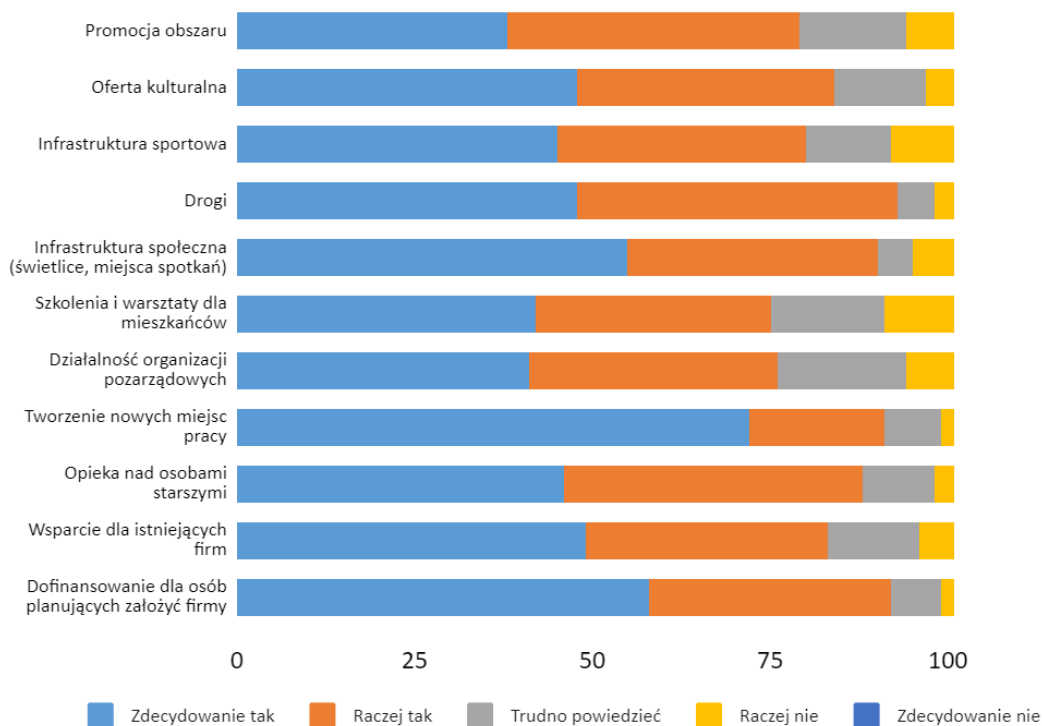
Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany? (N=101)

Rysunek 9 Ocena zmian w gminach w zakresie kapitału społecznego

Za pomocą ankiet zbadano również w tej samej grupie ankietowanych liczącej 101 osób jakie obszary zdaniem badanych wymagają dalszego dofinansowania. Niemal wszyscy ankietowani wskazywali jako kluczowe dofinansowania do dróg, infrastruktury społecznej i tworzenie nowych miejsc pracy. Bardzo dużo wskazań zdobyły również dofinansowania dla nowych firm oraz potrzeba dotowania oferty kulturalnej. Szczegóły zostały zobrazowane poniżej:

Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania w Pana/i gminie? (N=101)

125

Rysunek 10 Ocena obszarów do dofinansowania

5.3. Realizacja planu działania (budżet)

Realizacja budżetu nie napotykała większych problemów. Wskaźniki finansowe były realizowane sukcesywnie. W zakresie celu ogólnego I. Tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD realizacja budżetu jest na poziomie ponad 61%, zaś realizacja celu ogólnego II. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru Lasowiackiej Grupy Działania została niemal w całości ukończona (zrealizowano 98,14%). Ostatni z celów ogólnych III. Odnowa i rozwój społeczno – gospodarczy obszaru Lasowiackiej Grupy Działania osiągnął obecnie wskaźnik wydatkowania środków budżetowych na poziomie 55%. Zdecydowana większość przedsięwzięć była realizowana zgodnie z założeniami budżetowymi. Jedynym wyjątkiem było przedsięwzięcie I.4.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających lub istniejących mikroprzedsiębiorstw ukierunkowane na wykorzystanie potencjału rolniczego i gospodarczego LGD, które w wyniku braku zainteresowania, pomimo czterokrotnego ogłaszania naboru – nie mogło zostać zrealizowane a środki musiały zostać przesunięte. Szczegóły realizacji budżetu prezentuje poniższa tabela.

Warto jeszcze odnotować, że pandemia Covid-19 nie wpłynęła znacząco na realizację budżetu, ale dało się zaobserwować, iż wprowadziła blokadę organizacyjną. Z powodu pandemii COVID-19 pewnym problemem jest realizacja wydarzeń lokalnych, gdyż ze zrozumiałych przyczyn brakowało chętnych do podjęcia ryzyka organizacji.

Cele ogólne				Cele szczegółowe				Przedsięwzięcia						
Nazwa	Budżet w LSR [EUR]	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]	Nazwa	Budżet w LSR [EUR]	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]	Nazwa	Program / fundusz	Budżet w LSR [EUR]	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona	
											Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]
I. Tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania i rozwoju przedsiębiorstw oraz ości na obszarze LGD.	1 830 205,10	1 120 200,73	61,21%	I.1. Działania na rzecz powstawania i rozwoju sektora usług na obszarze LGD;	749 066,01	620 858,52	82,88%	I.1.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla istniejących mikro i małych przedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału społecznego i gospodarczego LGD	PROW 2014-2020	531 327,05	510 247,17	96,03%	403 618,20	75,96%
								I.1.2 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane	PROW 2014-2020	217 738,96	217 240,32	99,77%	217 240,32	99,77%
				I.2. Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości na obszarze LGD z wykorzystaniem innowacji	739 363,72	359 465,91	48,62%	I.2.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw wdrażających projekty innowacyjne	PROW 2014-2020	221 396,94	179 030,60	80,86%	122 749,13	55,44%
								I.2.2 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorstw tworzących miejsca pracy dla grupy defaworyzowanych	PROW 2014-2020	236 716,78	236 716,78	100,00%	236 716,78	100,00%
								I.2.3 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowopowstających mikroprzedsiębiorstw wdrażających projekty innowacyjne	PROW 2014-2020	281 250,00	0,00	0,00%	0,00	0,00%
								I.3. Rozwój turystyki przyjaznej środowisku, opartej na wykorzystaniu naturalnych zasobów	229 275,37	139 876,30	61,01%	I.3.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw ukierunkowanych na wykorzystanie potencjału turystycznego LGD	PROW 2014-2020	125 000,02

				obszaru LGD				I.3.2 Tworzenie, rozwój i promocja turystyki	PROW 2014-2020	104 275,35	101 824,44	97,65%	70 942,48	68,03%
				I.4. Wspieranie produkcji opartej na lokalnych zasobach	112 500,00	0,00	0,00%	I.4.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających lub istniejących mikroprzedsiębiorstw ukierunkowane na wykorzystanie potencjału rolniczego i gospodarczego LGD	PROW 2014-2020	112 500,00	0,00	0,00%	0,00	0,00%
II. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru Lasowiackiej Grupy	121 564,47	119 305,00	98,14%	II.1. Wzrost aktywności społecznej sektora pozarządowego i samorządowego o na rzecz podnoszenia jakości społecznej, sportowo – rekreacyjnej, kulturalnej, edukacyjno-oświatowej i materialnej życia mieszkańców obszaru LGD	58 035,82	58 035,81	100,00%	II.1.1 Organizacja i realizacja wydarzeń społecznych, kulturalnych, edukacyjno-oświatowych, wykorzystujących potencjał LGD	PROW 2014-2020	28 486,83	28 486,82	100,00%	28 486,82	100,00%
							II.1.2 Organizacja wydarzeń rekreacyjnych, wykorzystujących zasoby turystyczno – rekreacyjne LGD	PROW 2014-2020	29 548,99	29 548,99	100,00%	29 548,99	100,00%	
				II.2. Poprawa bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez zastosowanie niezbędnych elementów infrastruktury	63 528,65	61 269,19	96,44%	II.2.1. Działania na rzecz poprawy jakości życia grup defaworyzowanych.	PROW 2014-2020	63 528,65	61 269,19	96,44%	61 269,19	96,44%

III. Odnowa i rozwój społeczno – gospodarczy obszaru Lasowiackiej Grupy Działania	1 735 980,43	956 361,89	55,09%	III.1. Poprawa stanu infrastruktury publicznej na rzecz rozwoju usług społecznych kulturalnych, edukacyjno-oświatowych, opiekuńczych i rekreacyjnych	1 157 440,27	510 552,40	44,11%	III.1.1 Poprawa funkcjonalności ogólnodostępnych obiektów użyteczności publicznej świadczących usługi: kulturalne lub edukacyjno-oświatowe lub opiekuńcze lub rekreacyjne	PROW 2014-2020	1 096 863,50	600 106,85	54,71%	450 908,06	41,11%
							III.1.2 Działania na rzecz poprawy jakości usług realizowanych w obszarze działań: kulturalnych lub edukacyjno-oświatowych lub opiekuńczych lub rekreacyjnych	PROW 2014-2020	60 576,77	59 644,34	98,46%	59 644,34	98,46%	
				III.2. Wspieranie działań sektora pozarządowego i samorządowego o na rzecz realizacji inwestycji lub inicjatyw służących ochronie środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu	126 290,16	122 769,54	97,21%	III.2.1 Tworzenie ogólnodostępnej infrastruktury publicznej wykorzystującej elementy sprzyjające ochronie środowiska ukierunkowanej na zaspakajanie potrzeb mieszkańców obszaru LGD	PROW 2014-2020	83 133,91	80 768,91	97,16%	80 768,91	97,16%
							III.2.2 Realizacja inicjatyw społecznych na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu	PROW 2014-2020	43 156,25	42 000,63	97,32%	42 000,63	97,32%	
				III.3. Wspieranie działań sektora pozarządowego i samorządowego o na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego z wykorzystaniem zasobów	52 250,00	52 250,00	100,00%	III.3.1 Utworzenie produktu turystycznego budowanego w oparciu o zasoby turystyczne, przyrodnicze i kulturowe obszaru LGD.	PROW 2014-2020	52 250,00	52 250,00	100,00%	52 250,00	100,00%

				turystycznych, przyrodniczych i kulturowych obszaru LGD										
				III.4. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na rzecz aktywnego jej wykorzystywania przez społeczeństwo obszaru LGD	400 000,00	270 789,95	67,70%	III.4.1 Tworzenie ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej lub turystycznej	PROW 2014-2020	400 000,00	381 476,94	95,37%	270 789,95	67,70%
A. Zapewnienie wsparcia dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER realizowanego za pośrednictwem Lokalnej Strategii Rozwoju wdrażanej na obszarze Lasowiackiej Grupy Działania.	670 435,00	522 560,03	77,94%	A.1. Realizacja działań na rzecz wsparcia administracyjnego umożliwiającego wdrożenie LSR	670 435,00	522 560,03	77,94%	A.1.1. Działalność biura LGD	PROW 2014-2020	588 560,00	588 560,00	100,00%	458 723,66	77,94%
								A.1.2. Prowadzenie działań animacyjnych na rzecz zapewnienia sprawnego wdrożenia LSR	PROW 2014-2020	81 875,00	81 875,00	100,00%	63 836,37	77,97%
RAZEM										3 352 813,60			2 718 427,65	
w tym PROW 2014 - 2020										3 352 813,60	X		2 718 427,65	X

5.4. Projekty współpracy

Projektem współpracy był projekt o nazwie "**Turystyczny szlak dobrego smaku**", który był projektem krajowym o budżecie niemal miliona złotych. Projekt ten miał na celu dostarczenie odbiorcom projektu informacji na temat miejsc turystycznych, którym brakowało promocji i pozostawały często „ukryte” przed turystami pomimo swoich walorów turystycznych. Umożliwił on zbudowanie marki regionu, jako regionu turystycznie atrakcyjnego. Nie da się również pominąć faktu przyczynienia się projektu współpracy do nawiązania współpracy pomiędzy LGD biorącymi udział w projekcie - nie tylko współpracy przy realizacji tego konkretnego projektu, ale również bieżącej komunikacji i dzielenia się doświadczeniem czy wiedzą z zakresu obszarów działalności LGD. Istotne były również szkolenia w trakcie projektu, które w ciągu 14 szkoleń pozwoliły na podniesienie wiedzy i kompetencji 620 osób. Odnosząc się do kwestii realizacyjnych w zakresie projektu współpracy należy zaznaczyć, że realizacja była dość trudna z uwagi na dużą liczbę nadmiernych procedur administracyjnych (postępowania przetargowe itd.). Szczegóły projektu współpracy prezentuje poniższa tabela.

Tytuł projektu (akronim projektu współpracy)				
"Turystyczny szlak dobrego smaku" (TSDS)				
Informacje o projekcie				
Data rozpoczęcia:	16.11.2018	Data zakończenia, jeśli została zakończona, lub aktualny etap:	30.11.2019	
Charakter projektu:	☒ krajowy	☐ międzynarodowy		
Czas trwania (planowanych) działań w miesiącach:		Całkowity budżet projektu (w zł):	931 000,00	
		Udział finansowy LGD w którym prowadzona jest ewaluacja (w zł):	209 000,00	
Kraje zaangażowane (dotyczy współpracy międzynarodowej)	Nie dotyczy	Liczba partnerów (w podziale na krajowych i zagranicznych)	Krajowych:	6
			Zagranicznych:	0
Czy LGD, w którym prowadzona jest ewaluacja był partnerem wiodącym w tym projekcie współpracy?	☐ tak	☒ nie		
Opis projektu				
Proszę opisać korzyści dla: wzmocnienia kapitału społecznego, zachowania dziedzictwa lokalnego /	Dla uczestników projektu	Uczestnikom projektu projekt umożliwił zaprezentowanie swojej oferty turystycznej, poznania i nawiązania kontaktów z innymi lokalnymi firmami czy osobami, które mogą uzupełniać posiadaną ofertę dla turystów i mieszkańców.		

rozwoju lokalnego / turystyki	Dla osób poza projektem	<p>Wdrożenie projektu TSDS dostarczyło odbiorcom projektu (tj. mieszkańcom, przedsiębiorcom, turystom) zintegrowanej informacji pozwalającej na dotarcie do miejsc mało lub w ogóle wypromowanych, jeszcze nieodkrytych przez firmy i portale turystyczne, nietypowych ale posiadających potencjał dla rozwoju turystyki. Materiały wytworzone w projekcie miały zachęcić do podróżowania poza utarte szlaki turystyczne oraz odkrywania i zwiedzania nowych miejsc. Turystom przebywającym po raz pierwszy miało pozwolić na „smakowanie” autentycznej, lokalnej kultury, a tym którzy już byli regionie Wisły i Sanu pozwala na odkrywanie go na nowo. Mieszkańcom regionu projekt pozwalał dostrzec niedoceniane na co dzień lokalne wartości składające się na tożsamość miejsca i wspólnoty opartej na kulturze i historii. Dla lokalnych podmiotów okołoturystycznych był szansą na zaistnienie w świecie promocji i reklamy, niezbędnej dla zaprezentowania swojej oferty gospodarczej w celu zwiększenia dochodów ze wzrostu sprzedaży dóbr i usług ale także poznania i nawiązania kontaktów z innymi lokalnymi podmiotami osobami, które mogą uzupełniać posiadaną ofertę dla turystów i mieszkańców.</p> <p>Projekt skupiał się na realizacji wzajemnie powiązanych i uzupełniających się zadań promujących region - obszaru działania partnerów projektu, którzy wykorzystując posiadane zasoby lokalnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego, historycznego i materialnego zajmowali się budową wspólnej marki regionu pn. Turystyczny Szlak Dobrego Smaku.</p>
Proszę opisać, jakie projekt wykorzystuje zasoby przyrodnicze, historyczne, produktów lokalnych, kulturowych, turystycznych, inne	Przyrodnicze	Tak
	Historyczne	Tak
	Produkty lokalne	Tak
	Kulturowe	Tak
	Turystyczne	Tak
	Inne, jakie?	
Czy projekt dotyczył (angażował) grup/y defaworyzowanych/ej (wymień jakie)	Projekt nie angażował / dotyczył grup defaworyzowanych.	

Proszę opisać innowacyjność projektu (jeśli dotyczy)	Projekt współpracy TSDS wdrażał zadania, które dla partnerów i środowiska w jakim działają miały charakter innowacyjny. Dotyczyło to metody planowania i wdrażania (partycypacyjny charakter inicjatyw) oraz produktów, które w PW były wypracowywane. Tym samym PW wpisywał się cel przekrojowy PROW „Innowacje”.	
Proszę opisać trwałość efektów projekt	Projekt był projektem / operacją o charakterze nieinwestycyjnym.	
Osiągnięte wskaźniki	Nazwa wskaźnika	Liczba
	Liczba szkoleń	14
	Liczba osób przeszkolonych	620
	Liczba zorganizowanych imprez	39
	Liczba wydanych publikacji	4
	Liczba nowych narzędzi współpracy	1
	liczba nowych mechanizmów rozwoju gospodarczego	1
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	1
	Liczba produktów turystycznych	1
	Liczba powstałych / zmodernizowanych szlaków tematycznych czy rekreacyjnych / ścieżek turystycznych,	1
Inne uwagi dotyczące projektu	Brak	

5.5. Działalność biura LGD

Ważną kwestią wymagającą analizy jest realizacja planu komunikacji. Celem prowadzenia działań komunikacyjnych jest zapewnienie jak najszerszego udziału społeczności lokalnej we wdrażaniu LSR i stworzenia warunków uczestnictwa każdej osobie. Efektywne i pełne zaangażowanie lokalnej społeczności we wdrażanie LSR wymaga zapewnienia dostosowanej do potrzeb komunikacji i temu celowi służy właśnie plan komunikacji. Określa on podstawowe cele działań komunikacyjnych, a także środki przekazu i grupy docelowe. Celami szczegółowymi planu komunikacji w przypadku „Lasowiackiej” określono:

1. stworzenie spójnego, przejrzystego, jednolitego i pozytywnego wizerunku LSR;
2. wsparcie doradcze interesariuszy w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR;
3. edukacja interesariuszy w zakresie uczestnictwa we wdrażaniu LSR w tym efektywnego wykorzystywania środków finansowych,
4. informowanie o stanie realizacji LSR, w tym planowanych do realizacji naborach wniosków oraz wykorzystania środków w poszczególnych celach ogólnych i szczegółowych LSR;
5. bieżące informowanie o ewentualnych zmianach w LSR;
6. popularyzowanie, prezentacja oraz promocja przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR;
7. upowszechnianie współpracy z partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz środowiskami opiniotwórczymi na rzecz przejrzystego i efektywnego wykorzystania pomocy z PROW 2014 – 2020;
8. edukacja osób zaangażowanych w proces zarządzania, informowania i wdrażania LSR.

W celu realizacji wyżej określonych celów szczegółowych dokonano szczegółowej analizy i przypisano im działania komunikacyjne zaprezentowane w poniższej tabeli:

Działanie komunikacyjne	Nazwa wskaźnika	Docelowa wartość wskaźnika	Wartość wskaźnika osiągnięta na dzień: (NARASTAJĄCO)						
			31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2021	25.03 2022
Akcja informacyjno-promocyjna połączona z kampanią medialną - stworzenie spójnego, przejrzystego, jednolitego i pozytywnego wizerunku LSR i LGD;	Liczba informacji przekazanych członkom i liderom lokalnym dot. realizowanych przez LGD działań	Min. 1 inf./kwartał	2 (Min. 2 inf. do końca 2016 r.)	6	10	14	20	27	30
	Liczba informacji przekazanych do publicznej wiadomości dot. realizowanych i planowanych do realizacji działań	Min. 2 inf./m-sc	1 (Min. 1 inf. do końca 2016 r.)	13	44	70	94	122	126
	Liczba informacji przekazywanych do publicznej wiadomości za pośrednictwem portalu społecznościowego	4 inf. do końca 2016 r.	4	8	(Działanie realizowane do dnia 26.11.2018)				
	Liczba użytkowników odwiedzających stronę www LGD	5 tys.	Brak w planie komunikacji na 2016 r.	Brak w planie komunikacji na 2017 r.	5 003 (działanie realizowane od 26.11.2018 r.)	8 881	13 087	17 289	18 346
	Liczba wydarzeń o charakterze promocyjnym	Min. 1 wydarzenie / kwartał	10	17	27	37	37	37	37

	finansowanych przez LGD lub w których LGD uczestniczy								
	Liczba publikacji promocyjnych finansowanych lub dofinansowanych przez LGD	1 publikacja / rok	Brak w planie komunikacji na 2016 r.	1	2	3	4	5	5
Działania informacyjne, promocyjne oraz edukacyjne - wsparcie doradcze interesariuszy w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR	Liczba informacji przekazanych członkom i liderom lokalnym dot. realizowanych przez LGD działań	Min. 2 inf./nabór wniosków	2	11	13	17	21	27	27
	Liczba informacji zamieszczonych na stronie internetowej LGD dot. planowanych naborów wniosków	Min. 2 inf./nabór wniosków	5	13	15	19	25	35	37
	Liczba informacji zamieszczonych na stronach internetowych JST dot. planowanych naborów wniosków	Min. 9 inf./nabór wniosków	9	35	44	71	89	116	117
	Liczba informacji dot. planowanych naborów wniosków zamieszczonych na facebooku	Min. 1 /nabór wniosków	1	9	15	18	25	33	34
Działania informacyjne, promocyjne oraz edukacyjne - edukacja interesariuszy w	Liczba udzielonego doradztwa / porad / informacji nt. realizowanego wsparcia	Min. 30 dotyczących realizowanych naborów	108	165	195	272	343	424	424

zakresie uczestnictwa we wdrażaniu LSR w tym efektywnego wykorzystywania środków finansowych,	Liczba spotkań informacyjnych dla interesariuszy	Min. 9 dotyczących realizowanych naborów	9	18	27	54	72	90	90	
Akcja informacyjno-promocyjna - informowanie o stanie realizacji LSR, w tym planowanych do realizacji naborach wniosków oraz wykorzystania środków w poszczególnych celach ogólnych i szczegółowych LSR	Liczba osób z którymi przeprowadzono badania	Min. 100 os./rok	Brak w planie komunikacji na 2016 r.	113	218	318	418	518	518	
	Liczba badań efektywności działań służących wdrażaniu LSR w tym również diagnoza zasobów lokalnych i rekomendacji	Min. 1 badanie / rok		1	2	3	4	5	5	
	Zapoznanie się z raportem ze zrealizowanych badań	Min. 300 osób		361	Działanie realizowane do dnia 26.11.2018 r.					
	Publikacja raportu i jego kolportaż w nakładzie	Min. 300 szt./rok		Brak w planie komunikacji na 2017 r.	300	600	900	1200	1200	
Akcja informacyjno-promocyjna - bieżące informowanie o ewentualnych zmianach w LSR uwzględniające procedurę jej aktualizacji	Liczba informacji przekazanych członkom i liderom lokalnym dot. aktualizacji LSR	Min. 2 inf./aktualizację LSR4	0	2	4	6	8	Działanie realizowane do dnia 12.2020 r.		
	Liczba informacji zamieszczonych na stronie internetowej LGD dot. aktualizacji LSR	Min. 1 inf./aktualizację LSR	0	1	2	3	4	Działanie realizowane do dnia 12.2020 r.		
	Liczba informacji zamieszczonych na	Min. 1 inf./aktualizację	0	0	1	2	3	Działanie realizowane do		

	stronach internetowych JST dot. aktualizacji LSR	LSR						dnia 12.2020 r.	
	Liczba informacji dot. aktualizacji LSR zamieszczonych na facebooku	Min. 1 / aktualizację	0	1	2	4	6	Działanie realizowane do dnia 12.2020 r.	
Akcja informacyjno-promocyjna połączona z kampanią medialną - popularyzowanie, prezentacja oraz promocja przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR	Liczba informacji przekazanych członkom i liderom lokalnym dot. realizowanych przez LGD działań	Min. 1 inf./rok	Brak w planie komunikacji na 2016 r.	4	5	6	7	8	8
	Liczba wydarzeń o charakterze promocyjnym finansowanych przez LGD lub w których LGD uczestniczy	Min. 1 wydarzenie		1	1	1	1	1	1
	liczba publikacji promocyjnych finansowanych lub dofinansowanych przez LGD	1 publikacja		0	0	0	0	0	0
Akcja informacyjno-promocyjna. Pozostałe działania informacyjne, promocyjne oraz edukacyjne - upowszechnianie współpracy z partnerami społecznymi i	Liczba upowszechnianych informacji dot. realizowanych przez LGD działań	Min. 1 inf./rok	Brak w planie komunikacji na 2016 r.	1	2	3	6	7	7

gospodarczymi oraz środowiskami opiniotwórczymi na rzecz przejrzystego i efektywnego wykorzystania pomocy z PROW 2014 – 2020									
Pozostałe dział informac, promocyjne oraz edukacyjne - edukacja osób zaangażowanych w proces zarządzania, informowania i wdrażania LSR.	Liczba odbiorców działań	ok. 15 os./rok	16	49	111	188	229	288	289

W ramach funkcjonowania LGD istotne miejsce zajmowała kwestia doradztwa. Głównie było to indywidualne doradztwo udzielane w biurach LGD. Największe zainteresowanie osiągnięto w roku 2016, w którym z doradztwa w biurach skorzystało 99 podmiotów, w następnych latach obserwowaliśmy spadki do poziomu 52 sesji doradztwa w roku 2017 i 30 w 2018, zaś w latach 2019-2021 liczba porad ustabilizowała się na poziomie odpowiednio 77,71 i 84 sesji. W pierwszych dwóch latach badanego okresu udzielane były również telefoniczne porady, jednak później zrezygnowano z tej formy doradztwa. Indywidualne doradztwo nie było udzielane z użyciem Internetu.

Tabela 13 Doradztwo Biura LGD

	Dane na dzień						
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2021	25.03.2022
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze LGD	99	52	30	77	71	84	0
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa udzielonych telefonicznie	9	5	0	0	0	0	0
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa mailowo/ przez Internet	0	0	0	0	0	0	0
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa (suma wierszy powyżej)	108	57	30	77	71	84	0

Istotną kwestią w działalności są szkolenia. W czasie analizowanej perspektywy przeprowadzono ich bardzo dużo. Dotyczyły wszelkich wiadomości niezbędnych do prawidłowej realizacji LSR, w tym przygotowania do wdrażania LSR, procedur wyboru oraz oceny wniosków czy ewaluacji i monitorowania. Zwracano również uwagę na zróżnicowanie szkoleń w ramach projektu, jako najbardziej przydatne wskazano te oparte o praktycznych zagadnieniach związanych z pracą w LGD jak praca z beneficjentem, wymogi dokumentowe. Przydatne były również kwestie związane z szkolenia Urzędu Marszałkowskiego, które ukierunkowane były na popełnianie w przeszłości błędy i metody ich unikania w przyszłości. Poniższe tabele prezentują szczegóły na temat szkoleń pracowników LGD.

Szkolenia pracowników LGD w okresie od 1.01.2016 do 25.03.2022

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych pracowników LGD
25-26.09.2016 Kalnica	Szkolenie Pracowników Biura LGD pn.: „Przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy na operacje w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”	Lokalna Grupa Działania „Nasze Bieszczady” ul. 1000-lecia 1 86-600 LESKO	4
18-19.05.2017 Berezka	Szkolenie Pracowników Biura LGD pn.: Przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy na projekt grantowy w ramach poddziałania 19.2. "Wsparcie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020; przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy w ramach poddziałania 19.3 Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz analiza procedury odwoławczej w ramach wsparcia, o którym mowa w art. 35 ust. 1 lit. B rozporządzenia nr 1303/2013, w tym w ramach poddziałania 19.2 "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach LSR" objętego PROW 2014-2020	Lokalna Grupa Działania „Nasze Bieszczady” ul. 1000-lecia 1 86-600 LESKO	3
29-30.05.2017 Zalesie Gorzyckie	Szkolenie dla Rady oraz Pracowników Biura LGD w zakresie oceny i wyboru Grantobiorców	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	4
29.05.2017	Szkolenie dla Rady i Pracowników LGD pt.	Compertus.eu Sp. z o.o.	4

Zalesie Gorzyckie	Ochrona danych osobowych - wymagania prawne i praktyczne zastosowanie w Stowarzyszeniu "Lasowiacka Grupa Działania"	ul. Czerwona 7 33-101 Tarnów	
9-10.10.2017 Czarna k. Ustrzyk	Szkolenie dla przedstawicieli LGD z terenu województwa podkarpackiego	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego Departament PROW al. Łukasza Cieplińskiego 4 35-010 Rzeszów	2
26.10.2017 Grębów	Zasada konkurencyjności w ramach PROW 2014-2020	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	3
06-08.12.2017 Kraków	Monitoring i ewaluacja LSR - aspekty praktyczne w kontekście obowiązujących wytycznych	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oddział w Krakowie ul. Meiselsa 1 31-063 Kraków	2
25.10.2018 Grębów	Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju PROW 2014-2020	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	4
26.10.2018 Grębów	Wykorzystanie narzędzi informatycznych w procedurze wyboru operacji oraz kryteriach ich oceny	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	4
17.12.2018 r. Grębów	Zasady ubiegania się o wsparcie w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	4
14-15.11.2018 Kalnica	Zasady funkcjonowania LGD, analiza dokumentów wewnętrznych stowarzyszenia, zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej" w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW na lata 2014-2020	Lokalna Grupa Działania „Nasze Bieszczady” ul. 1000-lecia 1 86-600 LESKO	5

17.01.2019 Kazimierz Dolny	Zasady ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Rozwoju - warsztaty refleksyjne	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	4
18.01.2019 Kazimierz Dolny	Procedury wyboru operacji oraz kryteria ich oceny	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	4
13-14.06.2019 Kalnica	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW na lata 2014-2020: Zasady monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność, Animacja oraz integracja środowiska lokalnego – rozwój partycypacji społecznej”.	Lokalna Grupa Działania „Nasze Bieszczady” ul. 1000-lecia 1 86-600 LESKO	3
28.02- 01.03.2019 Siedliska koło Rzeszowa	Szkolenie dla przedstawicieli LGD z terenu województwa podkarpackiego	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego Departament PROW al. Łukasza Cieplińskiego 4 35-010 Rzeszów	2
05.12.2019 Grębów	Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju PROW 2014 - 2020	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	4
06.12.2019 Grębów	Zasady ubiegania się o wsparcie w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność".	Hubert Czub HCP Consulting Ślęzaki 70 39-450 Baranów Sandomierski	5

19.02.2020 Grębów	Procedury wyboru operacji oraz kryteria ich oceny w ramach LSR Stowarzyszenia „Lasowiacka Grupa Działania”		4
08.07.2020 Nowa Dęba	Wstęp do zarządzania projektami z użyciem narzędzi rodziny Google	Wektor Consulting Sp. z o.o. ul. Długa 37A 39-300 MIELEC	4
29.07.2020 Nowa Dęba	Szkolenie z zakresu obsługi administracji stroną WWW Stowarzyszenia „Lasowiacka Grupa Działania”	Medox ul. Kopernika 4/54 39-400 Tarnobrzeg	4
22.02.2021 Grębów	Zasady ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Rozwoju - warsztaty refleksyjne	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	3
9.03.2021 Szkolenie on-line	Spotkanie dla przedstawicieli LGD z terenu województwa podkarpackiego	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego Departament PROW al. Łukasza Cieplińskiego 4 35-010 Rzeszów	3
09.04.2021 Szkolenie on-line	Spotkanie dla przedstawicieli LGD z terenu województwa podkarpackiego	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego Departament PROW al. Łukasza Cieplińskiego 4 35-010 Rzeszów	3
9-11.06.2021 Kalnica	Szkolenie dla lokalnych grup działania z Województwa Podkarpackiego zrealizowanym w ramach Planu Działania KSOW na lata 2014-2020 Plan Operacyjny na lata 2020-2021 PROW 2014-2020	Lokalna Grupa Działania „Nasze Bieszczady” ul. 1000-lecia 1 86-600 LESKO	1
9-10.09.2021 Pstrągowa	Szkolenie dla przedstawicieli LGD z terenu województwa podkarpackiego	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego Departament PROW al. Łukasza Cieplińskiego 4 35-010 Rzeszów	4
28.09.2021 Szkolenie on-line	Szkolenia z zakresu koncepcji Smart Village w ramach działania LEADER	KSOW	4

6.10.2021 Rzeszów	Spotkanie warsztatowe dotyczące założeń Programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego Departament PROW al. Łukasza Cieplińskiego 4 35-010 Rzeszów	3
18-20.10.2021 Kalnica	Szkolenie dla lokalnych grup działania z Województwa Podkarpackiego zrealizowanym w ramach Planu Działania KSOW na lata 2014-2020 Plan Operacyjny na lata 2020-2021 PROW 2014-2020	Lokalna Grupa Działania „Nasze Bieszczady” ul. 1000-lecia 1 86-600 LESKO	2
15-16.11.2021 Pstrągowa	Szkolenie tematyczne zgodne z zakresem obowiązków	Podkarpacka Sieć LGD ul. 1000-lecia 1 86-600 LESKO	3
21.09.2021 - Grębów	Zasady ubiegania się o wsparcie w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność".	Hubert Czub HCP Consulting Ślężaki 70 39-450 Baranów Sandomierski	4
25.01.2022 Szkolenie on- line	Spotkanie dla przedstawicieli LGD z terenu województwa podkarpackiego	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego Departament PROW al. Łukasza Cieplińskiego 4 35-010 Rzeszów	1

Szkolenia członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 do 25.03.2022

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych członków Zarządu	Liczba przeszkolonych członków Rady LGD
18-19.11.2016 Ulanów	Szkolenie dla Rady LGD w zakresie oceny i wyboru operacji w ramach LSR	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	0	8
29-30.05.2017 Zalesie Gorzyckie	Szkolenie dla Rady oraz Pracowników Biura LGD w zakresie oceny i wybory Grantobiorców	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	0	9

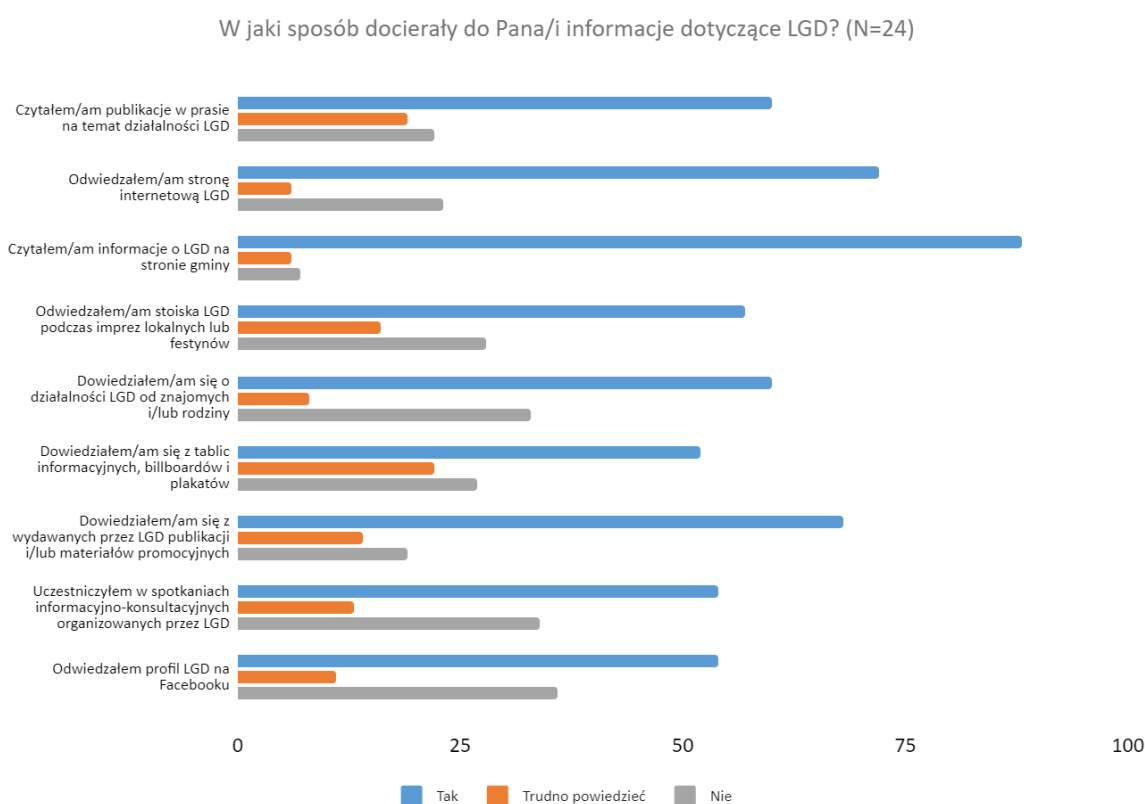

29.05.2017 Zalesie Gorzyczne	Szkolenie dla Rady i Pracowników LGD pt. Ochrona danych osobowych - wymagania prawne i praktyczne zastosowanie w Stowarzyszeniu "Lasowiacka Grupa Działania"	Compertus.eu Sp. z o.o. ul. Czerwona 7 33-101 Tarnów	0	9
10-11.01.2018 Kazimierz Dolny	Szkolenie dla członków Rady: "Aspekty prawne i proceduralne wdrażania LSR w kontekście obowiązujących wytycznych. Bieżąca analiza procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR".	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	0	5
25.10.2018 Grębów	Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju PROW 2014-2020	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	0	8
26.10.2018 Grębów	Wykorzystanie narzędzi informatycznych w procedurze wyboru operacji oraz kryteriach ich oceny	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	0	8
17.12.2018 Grębów	Zasady ubiegania się o wsparcie w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	0	8
17.01.2019 Kazimierz Dolny	Zasady ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Rozwoju - warsztaty refleksyjne	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	4	4
18.01.2019 Kazimierz Dolny	Procedury wyboru operacji oraz kryteria ich oceny	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	2	4
05.12.2019 Grębów	Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju PROW 2014 - 2020	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	0	7
06.12.2019 Grębów	Zasady ubiegania się o wsparcie w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji	Hubert Czub HCP Consulting Ślężaki 70	0	7

	w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność".	39-450 Baranów Sandomierski		
30.01.2020 Muszyna	Szkolenie dot. bieżącej analizy procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR – warsztaty refleksyjne	Hubert Czub HCP Consulting Ślężaki 70 39-450 Baranów Sandomierski	6	7
19.02.2020 Grębów	Procedury wyboru operacji oraz kryteria ich oceny w ramach LSR Stowarzyszenia „Lasowiacka Grupa Działania”	Hubert Czub HCP Consulting Ślężaki 70 39-450 Baranów Sandomierski	0	7
22.02.2021 Grębów	Zasady ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Rozwoju - warsztaty refleksyjne	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	6	6
21.09.2021 Grębów	Zasady ubiegania się o wsparcie w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność".	Hubert Czub HCP Consulting Ślężaki 70 39-450 Baranów Sandomierski	0	7
22.12.2021 Grębów	Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju PROW 2014 - 2020	Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania”	0	5

Pracownicy LGD oceniając kwestię doradztwa indywidualnego zwracali uwagę na to, że było ono realizowane praktycznie tylko w formie spotkań w biurze a Wnioskodawcy chętnie korzystali, 80% składających wnioski.

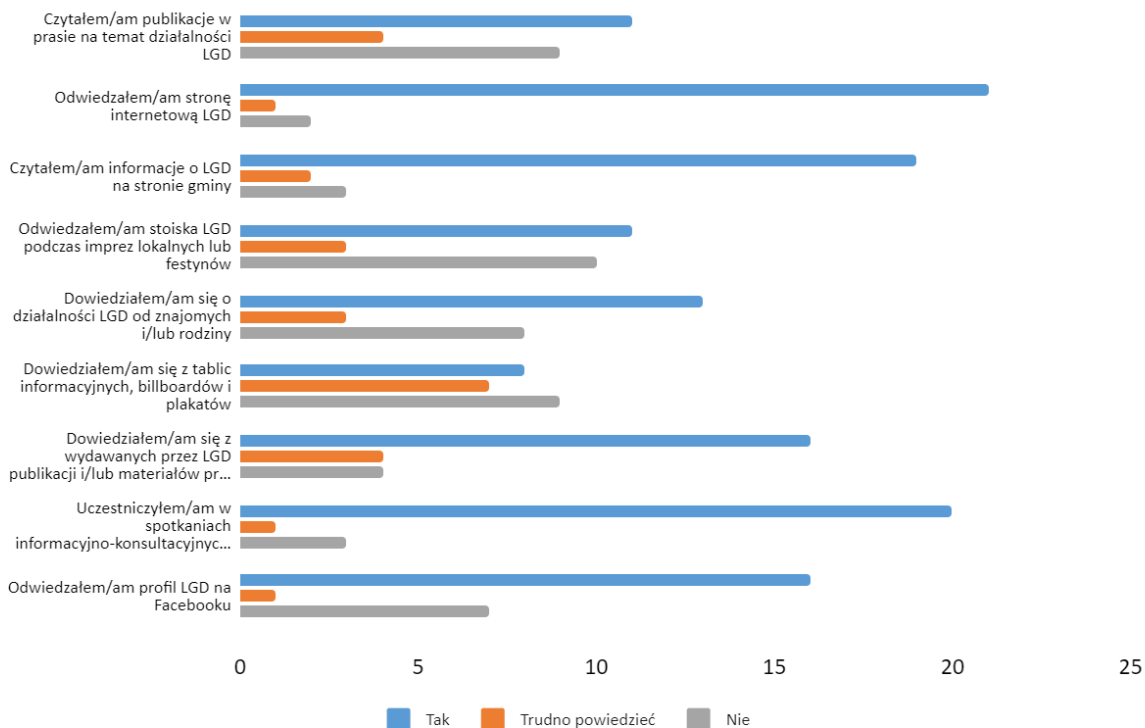
Plan komunikacji został również poddany ewaluacji poprzez badania ankietowane odbiorców działań. Grupa ankietowana liczyła 24 osoby. Ankietowani mogli wybrać odpowiedzi z którymi zgadzają się, nie zgadzają się bądź trudno im odpowiedzieć jednoznacznie. Pierwszym pytaniem zadawanym badanym było pytanie o to w jaki sposób docierają do nich informacje o działaniach LGD. Największą popularnością była w tej materii strona gminy, która jako źródło informacji wskazało niemal 90% ankietowanych. Ponadto popularnym źródłem informacji w tym zakresie była strona LGD oraz publikacje wydawane przez LGD. Najmniej istotnym źródłem były z kolei tablice i plakaty informacyjne. Szczegóły prezentuje poniższy wykres.

Rysunek 11 Źródła informacji o LGD

Ankietowani odpowiedzieli również na pytanie odnośnie źródła informacji o naborach wniosków w LGD. Tutaj również najbardziej popularne źródła to strona gminy i strona LGD, zaś najmniej – tablice i plakaty informacyjne.

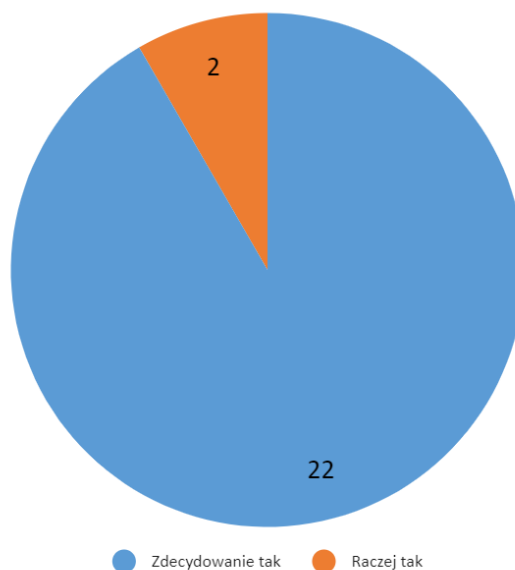
W jaki sposób docierają do Pana/i informacje o naborze wniosków w LGD? (N=24)

Rysunek 12 Źródła informacji o naborach w LGD

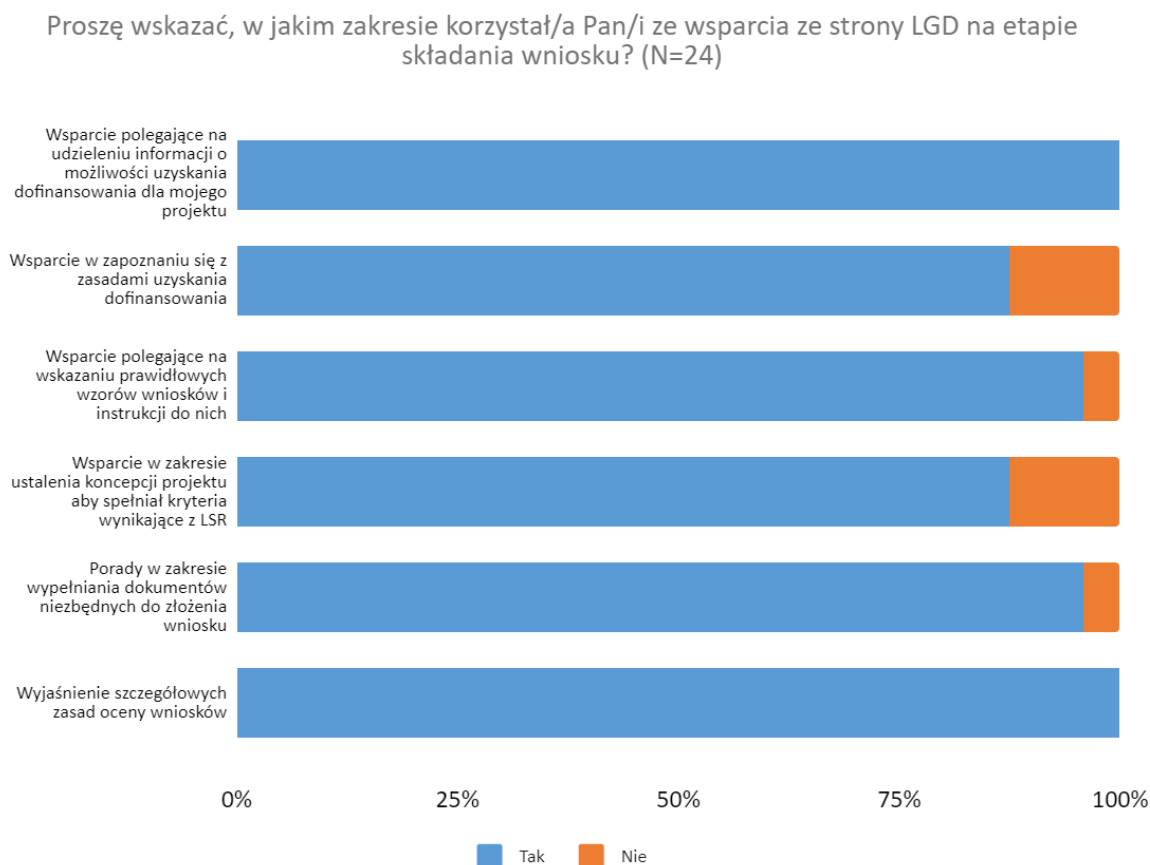
Badani zostali również zapytani o to czy LGD ich zdaniem w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków. Zdecydowana większość wskazała, iż zdecydowanie tak – informacje były wystarczające, 2 osoby zdecydowały się udzielić odpowiedzi „Raczej tak”. Odpowiedzi negatywnych nie było.

Czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków? N=24

Rysunek 13 ocena informacji o pozyskiwaniu środków

Ankietowani zostali również zapytani o korzystania z efektów działań podejmowanych przez LGD w ciągu ostatnich 5 lat. Wszyscy ankietowani korzystali z wsparcia polegającego na konsultacji możliwości pozyskania dofinansowania oraz wyjaśnień w zakresie oceny wniosków. Najmniej osób skorzystało z wsparcia w zakresie ustalania koncepcji projektu, aby spełniał on kryteria wynikające z LSR jednak nadal liczba osób korzystających przeważała.

Rysunek 14 Ocena wsparcia LGD przy wnioskowaniu

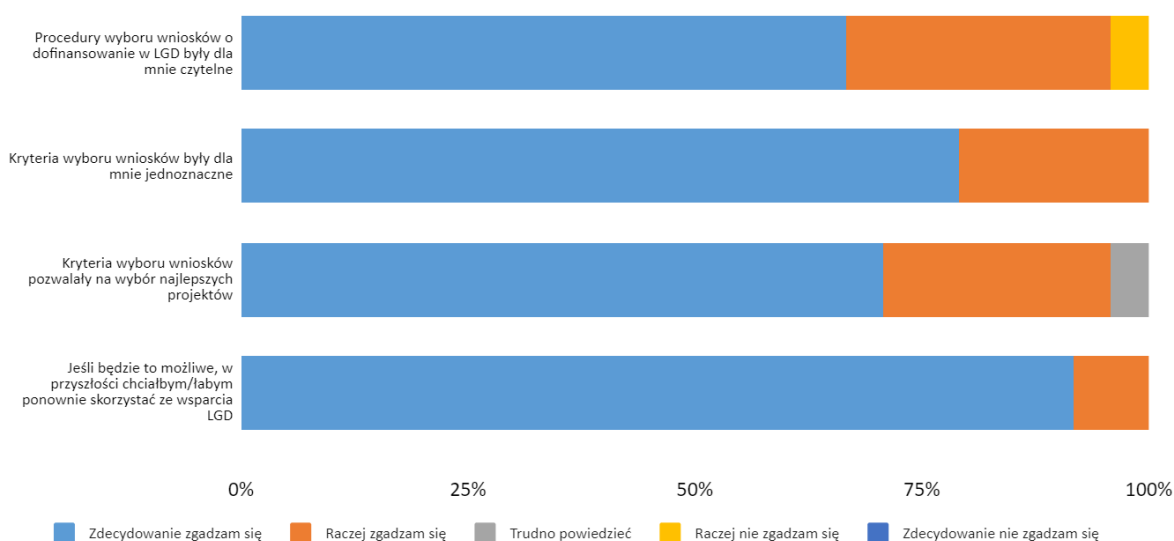
24 ankietowanych oceniało również wsparcie udzielone im jako beneficjentom na różnych etapach procesu wnioskowania. Zdecydowana większość była zadowolona z jakości i zakresu udzielonych porad na każdym etapie postępowania. Szczegóły prezentuje poniższa tabela.

		Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Etap składania wniosku	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	22	2	0	0	0	0
	Udzielone porady były przydatne	23	1	0	0	0	0

	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	24	0	0	0	0	0
Etap realizacji operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	20	3	0	0	0	1
	Udzielone porady były przydatne	20	3	0	0	0	1
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	21	2	0	0	0	1
Etap rozliczania operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	19	2	0	0	0	3
	Udzielone porady były przydatne	19	2				3
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	20	1	0	0	0	3

Ankietowani oceniali również proces składania i realizacji projektu w formie stwierdzeń do akceptacji bądź odrzucenia. Zdecydowana większość, niemal 70% oceniła procedury wyboru wniosków o dofinansowanie jako czytelne, kryteria jako jednoznaczne i prowadzące do wyboru najlepszych projektów. Niemal 90% ankietowanych chciałaby również skorzystać z wsparcia LGD w przyszłości co potwierdza ich dobre doświadczenia.

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD (N=24)

Rysunek 15 Ocena procesu składania i realizacji projektów

Rozdział 6 Odpowiedzi na pytania badawcze.

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

Projekty przyczyniały się do realizacji celów w bardzo wysokim stopniu, pewne problemy były związane z pandemią COVID-19 – przedsiębiorcy obawiali się realizacji projektów i dodatkowo często spotykano się z brakiem kandydatów do pracy. Realizacja celów w sektorach samorządowych, społecznych i gospodarczych zostały zrealizowane w wysokim stopniu.

Przedsiębiorcy są bardzo zainteresowani środkami, istniała konieczność nawet tworzenia list rezerwowych w związku z dużym zainteresowaniem naborami.

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Kapitał społeczny był jednym z najważniejszych aspektów podejmowanych przy wdrażaniu LSR. Szczególnie udało się zaktywizować dużą ilość KGW i OSP, które same inicjowały działania związane z lokalnymi festiwalami, festynami oraz organizowaniem i ubieganiem się o dofinansowania m.in. na wyposażenie kuchni służących prezentacji dziedzictwa kulinarnego obszaru.

W zakresie rozwoju kapitału społecznego w przyszłości należy zwrócić uwagę na trend zamykania się młodzieży w domach, braku aktywności w tej grupie społecznej. Z drugiej strony jest widoczna bardzo duża aktywność seniorów. Celem zatem jest kwestia połączenia i aktywizacji tych dwóch grup społecznych poprzez działania angażujące oba pokolenia i integrujące je.

6.3. Przedsiębiorczość

Rozwój przedsiębiorczości był bardzo ważnym punktem w strategii LGD. Firmy przejawiały bardzo duże zainteresowanie środkami dostępnymi w ramach naborów. Przykładem było powstanie firmy, która wystartowała z projektem utrzymywania w czystości i porządku cmentarzy, która współpracowała z LGD od powstania, aż po kolejne nabory w ramach swojego rozwoju.

Najistotniejszą kwestią jest przygotowanie przedsiębiorców do naborów, wyjaśnienie im możliwości i przeszkolenie w zakresie korzystania z nich. Tym bardziej, że dużą obawę budzi fakt pozyskiwania i rozliczania środków pomimo, że realnie nie ma większych problemów związanych z rozliczaniem i wydatkowaniem funduszy. Istotne w tym zakresie są działania informacyjne i szkoleniowe skierowane do potencjalnych beneficjentów.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

W zakresie przyczynienia się LSR do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego należy wspomnieć, że nastąpiła modernizacja obiektów kulturowych, obiektów na szlakach turystycznych mających znaczenie dla pojedynczych gmin

jak i całego regionu. Poszczególne gminy, a nawet sołectwa zmieniały się poprzez wykorzystanie środków w sposób trwały poprzez inwestycje mające skutki długoterminowe. Możliwości w zakresie rozwoju lokalnego potencjału turystycznego są duże. Szczególnie w zakresie typowej turystyki opartej o zwiedzanie oraz turystykę kulinarną, a także walory przyrodnicze.

6.5. Grupy defaworyzowane

Grupy defaworyzowane zostały dobrane odpowiednio, pokazała to realizacja wniosków, które w tym obszarze nie natrafiały na problemy i skutecznie docierały do grup defaworyzowanych. Szerokość ujęcia tych grup była na tyle optymalna, że nie wykluczała ciekawych i sensownych projektów i każdy wnioskodawca mógł znaleźć „niszę” odpowiednią dla swoich projektów, a jednak nadal wpływających na poprawę stanu osób z grup defaworyzowanych.

Wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego był raczej niewielki.

Kierunkiem słusznym w zakresie ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego jest rozwój przedsiębiorstw oraz działania skierowane stricte do takich osób mająca poprawić ich sytuację i możliwości poprzez np. rozwój kwalifikacji. Ważne jest tutaj zbadanie potrzeb konkretnych społeczności lokalnych, bo z racji dużego obszaru LGD potrzeby były i będą zróżnicowane.

6.6. Innowacyjność

Był bardzo duży nacisk na innowacyjność projektów, jednak projekty opisywane we wnioskach niekoniecznie spełniały te wymogi. Zdarzały się wnioski wysoce innowacyjne, ale niespełniające innych kryteriów co powodowało ich wykluczenie.

Typy innowacji realizowanych w ramach realizacji LSR były przeróżne. Rozpoczynając od przedmiotu innowacji: były to innowacje produktowe i usługowe. Wyróżnikiem, a raczej kryterium w tym zakresie może być również powiązanie z zasięgiem terytorialnym – innowacje istotne na poziomie gminy, powiatu, województwa. Z uwagi na wysokość środków innowacje były raczej ograniczone do regionu tzn. ich innowacyjność była wskazywana na poziomie gminy lub powiatu.

6.7. Projekty współpracy

Ogólnie współpracę w zakresie projektów współpracy należy ocenić jako dobrą. Oczywiście z uwagi na fakt większej liczby pracowników, różnic w organizacjach pojawiały się pewne komplikacje, ale udało się nie dopuścić do ich narastania i w związku z tym całość współpracy wyszła dobrze. Najważniejszy był podział pracy pomiędzy LGD, co okazało się kluczowe w sukcesie projektu. Należy na pewno docenić wzajemną naukę między pracownikami i samymi organizacjami, które korzystały z swoich wzajemnych doświadczeń.

Zakres projektu współpracy w przyszłości mógłby być podobny do realizowanych w obecnej perspektywie, sprawdziły się one w dobrym stopniu i raczej nie ma potrzeby zmiany kierunku w tym zakresie.

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR, realizowane były projekty współpracy i sama współpraca bieżąca polegająca na realizacji różnorodnych projektów jak i poradnictwa była na wysokim poziomie. Działalność biura LGD była oceniana jako bardzo dobra, zarówno w zakresie codziennego funkcjonowania, dostępności pracowników i ich bieżących prac jak i w zakresie realizacji celów i wskaźników im przypisanym.

Odnosząc się do potencjalnych zmian w LGD należy stwierdzić, że zmiany w LGD powinny skupić się na kwestiach związanych z formalnościami mającymi wpływ na czas od wnioskowania do wypłaty środków tj. procesem naboru i podpisywaniem umów. Czas ten jest zbyt duży, z uwagi na duże skomplikowanie procesu, zaangażowanie wielu podmiotów (komisje konkursowe, urzędy marszałkowskie etc.) co powoduje trudności w realizacji dla beneficjentów poprzez np. wzrost cen w międzyczasie.

Z punktu widzenia Rady należałoby popracować nad kryteriami w celu wyłaniania w ramach konkursów lepszych jakościowo projektów. Warto by również zastanowić się nad promocją najlepszych projektów jako dobrych praktyk, które mogłyby być realizowane przez inne gminy.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Realizacja rzeczowa i finansowa LSR przebiegała bez większych problemów.

Procedury naboru, wyboru i realizacji projektów są czytelne i przejrzyste, w ocenie Rady są przyjazne dla beneficjentów. Są jednak głosy ze strony beneficjentów, wnioskodawców, że mają trudności z procedurami naboru. Wszystkie wytyczne są dostępne, wnioskodawcy mają skąd czerpać wiedzę dotyczącą procesu naboru. Zmiana mogłaby być możliwa pod warunkiem włączenia beneficjentów na pierwszych etapach tj. wyboru kryteriów, co pozwoliłoby im na większe zrozumienie procedur.

Jednym z kryteriów trudnych do oceny jest innowacyjność, z uwagi na jej trudność w definiowaniu projektów innowacyjnych. Ponadto wpisywanie się w katalog pomysłów, który był punktowany, a czasami wnioskodawca się w niego nie wpisywał. Istotny był brak aktualizacji tego katalogu pomysłów, co prowadziło do odpadania dobrych projektów, które na etapie pierwotnego tworzenia katalogu pomysłów nie były brane pod uwagę.

Kryteria są mierzalne, konkretne, ale nie zawsze w pełni przekładają się na wybór wniosków najlepszych. Mamy czasami do czynienia z pisaniem wniosków pod kryteria. Dochodziło do zgłaszania protestów, ale były one głównie związane z danymi konkretnymi wnioskami i ich niespełnieniem danego kryterium czy zbyt małej liczby pkt według wnioskodawcy.

W celu poprawy kryteriów można by zwiększyć ich katalog. Kryterium miejsc pracy staje się coraz mniej istotne więc można by rozważyć likwidację lub zmniejszenie wagi tego kryterium. Ponadto podniesienie wagi kryteriów jakościowych, gdyż same kryteria ilościowe nie mówią o jakości realizacji projektu.

System wskaźników sprawdzał się dobrze, jest oczywiście pewne pole do doskonalenia, ale ogółem jego sprawowanie się należy ocenić dobrze. Widać, że zainteresowanie konsultacjami jest mniejsze, z uwagi na osiągnięty względny dobrobyt i zaspokojenie potrzeb.

Jakość projektów była różna, niektóre wnioski projektowe były jasne, przejrzyste i były w pełni zbieżne z strategią. Natomiast niektóre były mniej czytelne i stopień ich powiązania z strategią LSR był trudny do odnalezienia.

Najbardziej dopracowane wnioski i wskaźniki były z samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy zaś różnie – niektóre były bardzo dopracowane, ale były też takie, które widać było, że składane a raczej opracowywane były bardzo powierzchownie.

Możliwe jest przełożenie niskiej jakości projektów na realizację celów LSR, z uwagi na to, że nie wszystkie wnioski i projekty mogły być przyjęte. Jakkolwiek z uwagi na dużą ilość wniosków nie należy przeceniać zagrożenia dla wskaźników.

Podniesienie jakości wniosków mogło by być możliwe. Istotną rolę mogą tutaj pełnić dobre praktyki jak np. pokazywanie wniosków dobrze wykonanych, by organizacje i jednostki mogły wzorować się na działaniach innych, które okazały się sukcesem. Dodatkowo należy kontynuować realizację warsztatów i konsultacji dotyczących konkretnych konkursów, gdyż takie działania istotnie pomagają wnioskodawcom w tworzeniu własnych wniosków.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

Działalność LGD przekładała się na wzrost liczby liderów w poszczególnych sołectwach i innych jednostkach. Szczególnie ważnym przykładem była działalność kół gospodyń wiejskich, które sięgały po środki i zawiązywały partnerstwa pokazując przykład doskonałej współpracy społecznej. Widać było również współpracę między gminami.

Relacje między sektorem samorządowym i biznesowym były raczej odgraniczone, każdy z nich skupiał się na własnych projektach. Należy jednak zwrócić uwagę na współpracę na poziomie samorządów tj. poszczególnych włodarzy gmin, którzy regularnie spotykali się i mogli wymieniać się wzajemnymi doświadczeniami.

W zakresie potencjału rozwojowego i jego wykorzystania na pewno jest jeszcze pole do wzrostu. Związane jest to z początkową nieufnością co do kwestii formalnych, kar związanych z podejmowaniem współpracy jak zwroty dotacji itd. Mimo wszystko ten początkowy opór został przełamany i widać tutaj tendencję pozytywną.

Wiele osób skorzystało z infrastruktury, projektów stworzonych w ramach realizacji LSR i dalej będzie to wykorzystywane. Z uwagi na liczne wydarzenia promujące niewiele jest osób do których by nie dotarła informacja o prowadzonych działaniach przez LGD.

Projekty realizowane w ramach LSR są spójne z zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru LSR, projekty te dają wzmocnienie poszczególny korzystającym na lata. Bez obecności i realizacji tych projektów potencjał rozwoju byłby wykorzystany w znacznie mniejszym stopniu.

Problemem jest zbyt długi okres wnioskowania i rozpatrywania wniosków, co powoduje, że koszty w warunkach inflacyjnych mogą być zbyt duże co prowadzi w ostatecznym rezultacie do zaniechania części projektów. Ma to wpływ na komplementarność, bo w założeniach projekty w pełni spójne stają się okrojone co ma wpływ na właśnie tę spójność projektową.

Pomysły i inwestycje były często konsultowane i powstawały na spotkaniach, co prowadziło do ich większej spójności z tematem LSR.

7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.

Stowarzyszenie „Lasowiacka Grupa Działania” reagowała na wskazane w LSR problemy obszaru LGD i tym samym tworzyła odpowiednie warunki do jego rozwoju. Udało się w konsekwencji zrealizować sporo operacji związanych z przedsiębiorczością czy infrastrukturą. Nie ma większych obaw co do realizacji założonych wskaźników. Ankiety przeprowadzone wśród mieszkańców gmin obszaru LGD pokazują, że członkowie społeczności lokalnych doskonale zdają sobie sprawę z tego, iż korzystają z infrastruktury, która powstała dzięki działaniom LGD, a także brali udział w lokalnych imprezach dofinansowywanych przez LGD. Badania pokazały również, że LGD posiada silną rozpoznawalność i markę, a także dobrze wykorzystuje dostępne kanały komunikacyjne. Zbudowana marka daje duże perspektywy na przyszłość. Analiza działań LGD daje możliwość sformułowania następujących rekomendacji:

1. Za właściwy należy uznać kierunek zwiększania środków na działania dotyczące rozwoju przedsiębiorczości z uwagi na duże zainteresowanie wnioskodawców w tym obszarze jak i przyczynianie się za pomocą rozwoju gospodarczego do poprawy sytuacji każdego mieszkańca obszaru LGD.
2. W zakresie rozwoju kapitału społecznego w przyszłości należy zwrócić uwagę na trend zamykania się młodzieży w domach, braku aktywności w tej grupie społecznej. Konieczne wydaje się podjęcie działań służących zwiększeniu aktywności młodzieży i jej integracji z innymi grupami społecznymi.
3. Działania odnoszące się do przedsiębiorczości cieszyły się dużym powodzeniem, pomimo obaw początkujących przedsiębiorców związanych z formalnościami. Najistotniejszą kwestią jest przygotowanie przedsiębiorców do naborów, wyjaśnienie im możliwości i przeszkolenie w zakresie korzystania z nich.
4. Turystyka regionu mogłaby znacząco skorzystać na zwiększeniu nacisku na jej rozwój i zwiększeniu puli środków dostępnych na działania proturystyczne, szczególnie z uwagi na walory przyrodnicze regionu.
5. Kierunkiem słusznym w zakresie ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego jest rozwój przedsiębiorstw oraz działania skierowane stricte do takich osób mająca poprawić ich sytuację i możliwości poprzez np. rozwój kwalifikacji. Ważne jest tutaj zbadanie potrzeb konkretnych społeczności lokalnych, bo z racji dużego obszaru LGD potrzeby były i będą zróżnicowane.
6. W zakresie innowacyjności problematyczna jest sama kwestia jej odpowiedniej oceny: czy dany projekt jest innowacyjny, jeżeli wyróżnia się na poziomie gminy czy też jest to zbyt mała skala. Konieczne wydaje się doprecyzowanie innowacyjności jako definicji.
7. Zakres projekt współpracy w przyszłości mógłby być podobny do realizowanych w obecnej perspektywie, sprawdziły się one w dobrym stopniu i raczej nie ma potrzeby zmiany kierunku w tym zakresie.
8. Zmiany w LGD powinny skupić się na kwestiach związanych z formalnościami mającymi wpływ na czas od wnioskowania do wypłaty środków tj. procesem naboru i podpisywaniem umów. Czas ten jest zbyt duży, z uwagi na duże skomplikowanie procesu, zaangażowanie wielu podmiotów (komisje konkursowe, urzędy marszałkowskie etc.) co powoduje trudności w realizacji dla beneficjentów poprzez np. wzrost cen w międzyczasie.

9. Istotną rolę w zakresie procesu udoskonalania realizacji mogły by stanowić publikacje dobrych praktyk – wniosków, które są dobrze przygotowane i projektów, które mogą być realizowane również na terenie innych LGD ze względu na dużą wartość dodaną i uniwersalność.
10. W zakresie współdziałania i relacji należałoby zwiększyć nacisk na współdziałanie sektora biznesu i sektora samorządowego, gdyż realizowane projekty pokazywały znaczące rozgraniczenie pomiędzy perspektywami i realizowanymi inwestycjami przez te dwa sektory co pozbawia ich efektu synergii.

8. Spis tabel i rysunków.

Rysunek 1 Obszar działania LGD.....	8
Rysunek 2 Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD	10
Rysunek 3 Wydatki gmin na 1 mieszkańca.....	11
Rysunek 4 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	15
Rysunek 5 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	16
Rysunek 6 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej.....	21
Rysunek 7 Ocena zmian w gminach	25
Rysunek 8 Ocena zmian w gminach w zakresie kultury i rekreacji	26
Rysunek 9 Ocena zmian w gminach w zakresie kapitału społecznego.....	27
Rysunek 10 Ocena obszarów do dofinansowania	28
Rysunek 11 Źródła informacji o LGD	51
Rysunek 12 Źródła informacji o naborach w LGD	52
Rysunek 13 ocena informacji o pozyskiwaniu środków	52
Rysunek 14 Ocena wsparcia LGD przy wnioskowaniu.....	53
Rysunek 15 Ocena procesu składania i realizacji projektów.....	54
Tabela 1 Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.....	9
Tabela 2 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD	10
Tabela 3 Wydatki gmin na 1 mieszkańca.....	11
Tabela 4 Wybrane dane gmin wchodzących w skład LGD	12
Tabela 5 Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD	13
Tabela 6 Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD	14
Tabela 7 Podmioty w rejestrze REGON	14
Tabela 8 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	16
Tabela 9 Ludność gmin według grup wiekowych	18
Tabela 10 Saldo migracji.....	19
Tabela 11 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej.....	20
Tabela 12 Turystyczne obiekty noclegowe.....	22
Tabela 13 Doradztwo Biura LGD.....	43

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.

Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa 10 minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

1. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?
Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Powstały nowe firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan zabytków	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przestrzeń publiczna stała się	Zdecydo-	Raczej	Trudno	Raczej	Zdecydo-

bardziej estetyczna	wanie tak	tak	powiedzieć	nie	wanie nie
---------------------	-----------	-----	------------	-----	-----------

2. Proszę wyobrazić sobie, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale środków finansowych w gminie, w której Pan/i mieszka. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Promocja obszaru	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Oferta kulturalna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura sportowa	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Drogi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Działalność organizacji pozarządowych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Tworzenie nowych miejsc pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Opieka nad osobami starszymi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Wsparcie dla istniejących firm	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

3. Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania? Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a. Tak Proszę przejść do pytania nr 4.
b. Nie Proszę przejść do pytania nr 5.

4. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

5. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD działające na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

6. Proszę wskazać, w którym przedziale wiekowym się Pan/i mieści. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a. 18-25 lat
- b. 26-35 lat
- c. 36-45 lat
- d. 46-55 lat
- e. 56-65 lat
- f. 66 lat lub więcej

7. Proszę podać swoją płeć. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a. Kobieta

- b. Mężczyzna
- c. Wolę nie podawać.

Ankieta dla beneficjentów

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 10 minut.

Ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która jest lub była realizatorem projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania (np. polegającego na założeniu działalności gospodarczej). W przypadku, gdy beneficjentami wsparcia był podmiot (Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Z góry dziękujemy za pomoc!

W jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- a. Zdecydowanie zgadzam się
- b. Raczej zgadzam się
- c. Trudno powiedzieć
- d. Raczej nie zgadzam się
- e. Zdecydowanie nie zgadzam się

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Dlaczego zdecydował/a się Pan/i (lub podmiot reprezentowany przez Pana/ią) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD.

- Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- Nie otrzymałem/am dofinansowania z innych środków/innego programu
- Chciałem/am skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- Zostałem/am zachęcony/a do złożenia wniosku przez LGD
- Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	Tak	Nie
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	Tak	Nie
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich	Tak	Nie
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	Tak	Nie
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	Tak	Nie
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	Tak	Nie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy obecnie pozostaje Pan/i w kontakcie z LGD? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Kontaktuję się w inny sposób	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Nie mam z LGD żadnego kontaktu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czy brał/a Pan/i lub organizacja którą Pan/i reprezentuje udział w tworzeniu LSR? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź.

- a. Tak
- b. Trudno powiedzieć
- c. Nie

Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/a projektu/ projektów? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje Pana/i projekt.

- a. Ja i moja rodzina
- b. Moja organizacja
- c. Ogół mieszkańców gminy/ obszaru LGD
- d. Turyści
- e. Przedsiębiorstwa
- f. Inne

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	się			dzam	zgadzam	tym etapie
-------------------------------------	-----	--	--	------	---------	------------

Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczenia projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

a. Tak *Proszę odpowiedzieć na następane pytanie.*

b. Nie ***Dziękujemy za wypełnienie ankiety!***

Jakie to były problemy? *Na pytanie odpowiadają tylko osoby, które w poprzednim pytaniu wybrały odpowiedź „Tak”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.*

Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy formalno-prawne	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii	Tak	Trudno powiedzieć	Nie